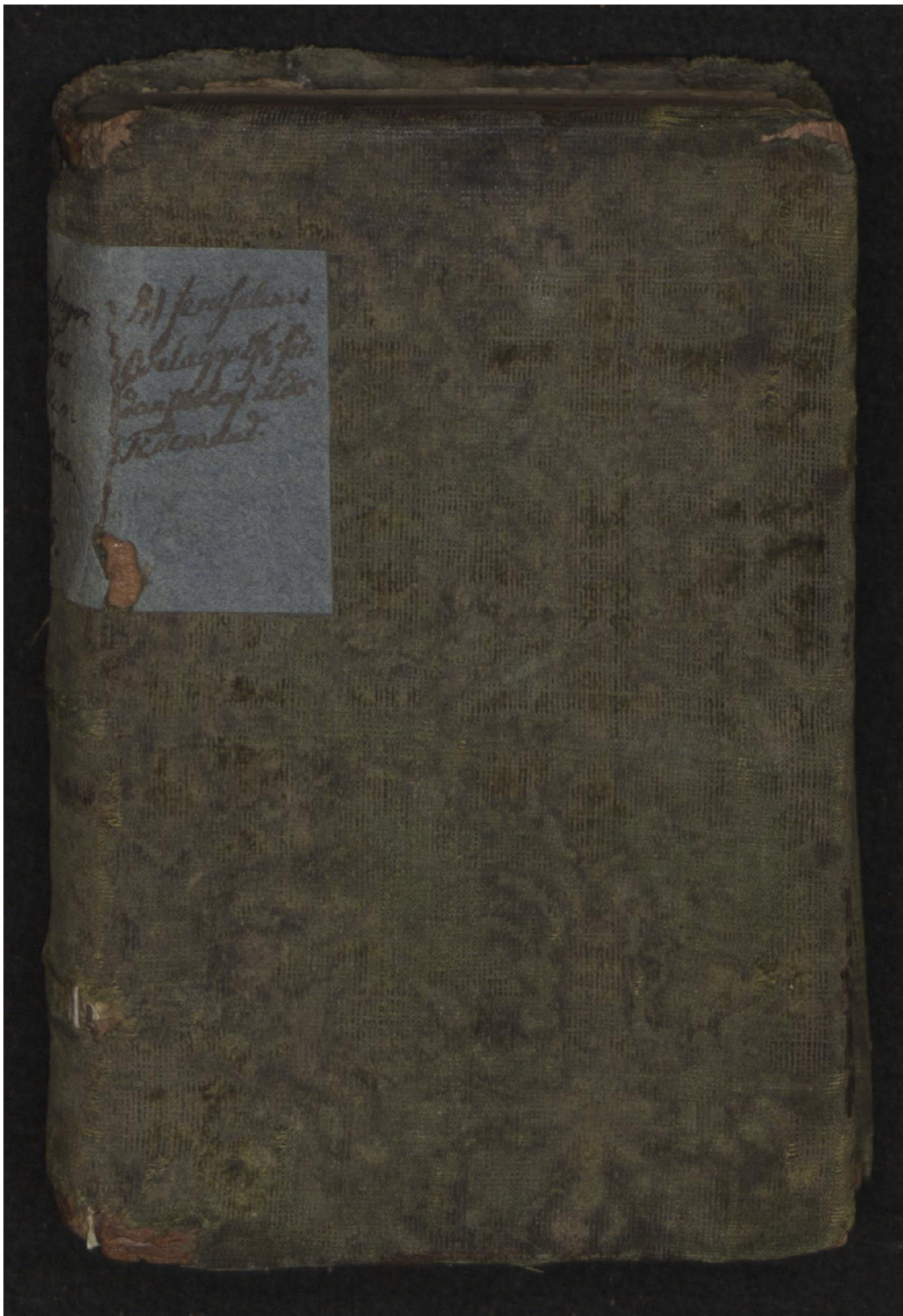

Z, 1 – 117

1 Pet 2 24

Hand selff offrede vorre synder
paa sit legome paa træed paa det at
vi skulde fra synder skulle leffue i
retferdighed.

Luc 18 31 32

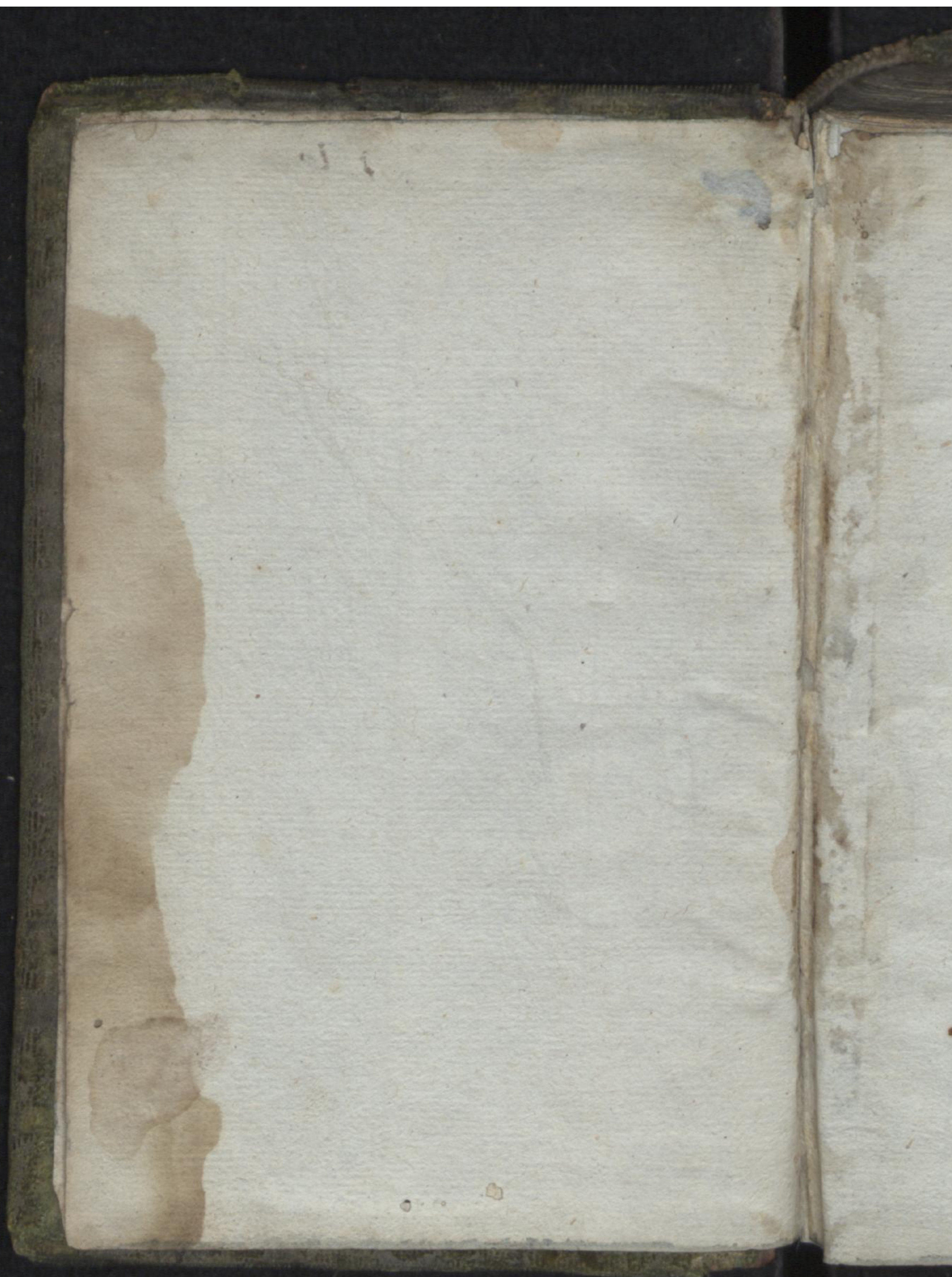
Ser vi gaa hen op til Jerusalem
og alle de ting skulle fuldkom-
mis som ere skreffne ved
Propheterne om Menniskens Søn
thi han skal antvordes
Hedningerne og han skal bespot-
tis og forsmaais og be-
spyttis og de skulle hud-
stryge och ihielslaa ham.

222

fir cömzlatt

ii

Vor Herris

Jhesu Christi Pinis / Døds [o]c erefulde Opstandelsis historie / flit-telige tilsammen screffuen aff de fire Euangelister / ved D. Johannem Bugenhagen Pomern.

De nu vddragen aff vor danske Bibel ved D. Petrum Palladium.

Er her ocsaa Jerusalems oc Jødernis iemmerlige oc ynckelige Forstøring / kaartelige aff Josephi Historie fordansket.

Prentet i Kiøbenhaffn / aff Mads Vingaard /

Johannis *III.*

Saa elſkte Gud Verden/ at hand gaff ſin enbaarne Søn/ Paa det/ at alle de ſom tro paa hannem/ icke ſkulle fortabis/ Men haffue det euige Liff.

Erlig oc velbyrdig Quinde Frw Eline Gøye til Klausholm/ salige Her Mauritz Oluffssøns Ridders eff- terleffuerske/ ynsker ieg Peder Pal- ladius Doctor/ Naade oc Fred i vor Herre Jhesu Christo.

Jacobus M[illegible] past. Albec.

Kiere Frw Eline/ effter en euig tacksigelse for alle velgierninger. etc. giffuer ieg eder venlige tilkiende at det er vel tolff Aar siden/ at nogle fromme Guds ords tienere oc Siele- sørgere/ som paa den tid vaare baade her vdi Københaffn/ ocsaa disligeste andersted her vdi Riget/ begerede aff mig tit oc offte/ at ieg vilde tage mig den vmage offuer/ oc vdsætte til Guds ære/ oc alle fromme Christne i Dan- marck til trøst oc husualelse/ paa vort danske maal/ Vor Herris Jhesu Christi døds oc pinis Historie effter de fire Euangelisters bescriffuelse/ lige som den høylerde Mand Doctor Johan-

nes Bugenhagen Pomern haffd
den tid nogle Aar tilforn / vddraget
aff de fire Euangelister/baade paa la
tine oc tytske. Der vdi lod ieg mig
veluillig finde/ oc meente at ieg skulde
strax haffue fuldkommet samme løffte
oc arbeyde/oc tog mig samme passens
Historie strax forhender at fordanske
den/men det vilde dog paa samme tid
icke lyckis met mig/ før nu i dette mit
skrøbeligheds oc siugdoms Aar / for
atskillige sagers skyld.

Kiære Frw Eline/mand pleyer a
sige: huo som icke forsmaar lidet/ de
er mere gaat verd. Effterdi at i tog
den lille Bønebog til tacke / som ie
faar nogle Aar skenckte eder/da er he
ocsaa it herligt klenodie/ icke alenist
at formere eders Libri met/men til a
stadfeste eders Tro oc ellers trøste ede
met i eders viduedom/ som vor enist
lærere oc saliggørere Christus Jhesus
befaler alle sine tro Predickere at/giff

ue dem mere aff det hellige Euangelij
liggendefæ/ sõ haffue noget tilforn/ at
de kunde voxe oc formeris i Troen/ oc
at den gnist som er optend i hiertet/ icke
skal vdslyckis/ men vederquegis io mere
oc mere/ til det euige liff oc salighed.

Nu haffue i lenge siden/ ia for man-
ge Aar (Gud vere loffuet) faaet en
sand vidskaff om vor Herre Jhesu
Christo/ huor met i daglige omgaas/
oc der vdi io mere oc mere forfremmis
oc forbedris/ lige som den Euangeliske
Quinde/ Luce xiij. giorde/ der tog det
stycke Surdey/ deynede det i tre skep-
per mel/ indtil det surnede altsammen.
Der faare ere de værde at giffue meer
som Christus siger en andẽ sted: Huer
som haffuer/ den skal mand giffue me-
re/ at hand kand faa offuerflødelige
nock. J haffue den Billede bog/ som de
kalde den lille Passional paa Tytske/
men det ene gode kaster det andet icke
bort. Der faare sender ieg eder nu den-

ne til paa danſke/ at io diſſ flere bøger
i haffue aff ſaadāne/diſſ bedre kunde i
komme ihu oc begaa vor Herris Jheſu
Chriſti hellige oc ſalige pine oc død/
ſom S. Paulus ſiger/at wi ſkulle for⸗
kynde Herrens Død indtil hand kom⸗
mer/Oc i kunde videre vnderſtaa eder
den ſtore wbegribelige velgerning/ſom
vor Herre Jheſus Chriſtus haffuer
beuiſt oſſ/ met ſin pine oc død oc ære⸗
fulde Opſtandelſe/til vor Salighed/
wforſkylt i alle maade.

J finde ocſaa her vdi en dyrbar per⸗
le oc kaaſteligere liggendefæ (der ſom
i ville ellers lede der effter) end Sanct
Eline Keyſer Conſtantini moder ſkul⸗
de haffue fundet i Jeruſalem/ om det
kūnde findis ſant at vere/ſom er ſcreff⸗
uet om hende/Huilcket dog det wgude⸗
lige Paffuens folck hulde ſaa viſt a⸗
vere/ huorlunde hun ſkulde haffu⸗
ſøgt oc fundet det kaarſſ ſom Chriſtus
hengde paa/ at de ſtifftede en wgud⸗
lig f

lig fest der aff/ oc fastede en Træ aff-
tens faste/som de saa kaldede etc. Men
her finde i icke Træ eller staack som er
icke vært at lede effter i den maade/
men den kaarsfeste Jesum Christum/
som hengde paa kaarsset/ døde oc vd-
gaff sit rosens Blod/ huor met hand
toede oss aff alle vore synder/ oc opstod
til vor Retfærdighed

Siden befinde i ocsaa i sandhed
(huilcket dog skal vere sagd foruden
roes) at denne Passis Historie haff-
uer aldri saa flitelige oc endrectelige
effter de fire Euangelisters bescriffuel-
se/ veret tilsammen bescreffuen aff no-
gen til denne dag/ paa vort danske
maal/ som den nu (Gud vere loff oc
tack) her findis/ saa at huer Sogne-
prest oc Sieleſørgere her vdi Dan-
marcks Rige/saa vel paa landzbyerne
som i kiøbstederne/ haffue her en ret
klar oc vforkaartet text/ naar de om
Fasten eller anden tid om aaret skulle

predicke oc forkynde den Christne me-
nighed vor Herris Jesu Christi døds
oc pinis Historie/ da haffue de icke be-
hoff at følge nogen anden text effter/
end som dem oc huer from Christen
nu er her met stor flit tilsammen be-
screffuen/ Oc haabis mig met Guds
hielp/ at den som vil tage saadant mit
arbeyde til tacke/ er skeet en stor tieniste
oc gaffn/ som de selffue skulle befinde/
naar de nu faa læst dette mit føye ar-
beyde oc flit igiennem. Kiære Frw
Eline/ den samme kaarsfeste Jhesum
Christum/ som ieg nu her met faa ord
haffuer talet om/ vil ieg haffue eder oc
alle tro Christne befalet til euigtid/
Amen. screffuet i Kiøben-
haffn Sancti Mar-
tini dag.

Anno Domini M. D. LVI.

Det Elleffte Capittel Johannis om Lazaro.

DEr laa en siug/ som hed Lazarus aff Bethania/ i Marie oc hendis systers Marthe By. Men Maria vaar den/som saluede Herren met salue/ oc tiurde hans Føder met sit haar/ Den sammis broder Lazarus vaar siug. Da sende hans Systre til hannem/ oc lode hannem sige: Herre/See/den du elsker hand ligger siug. Der Jhesus det hørde/ sagde hand: Den siugdom er icke til Døden/men til Guds ære/at Guds Søn

skal prisis der aff. Oc Jhesus
elskte Martham/oc hendis sys-
ter oc Lazarum. Der hand nu
hørde/at hand vaar siug/bleff
hand tho dage paa den sted/
som hand vaar/ Der effter si-
ger hand til sine Disciple: La-
der oss drage til Judeam igien.
Hans Disciple sagde til han-
nem: Mestere/Siste gang vil-
de Jøderne stenet dig/ oc du
vilt drage der hen igen? Jhe-
sus suarede: Ere der icke tolff
timer om dagen? Huo som
vandrer om dagen/ hand
støder sig icke/ thi hand seer
denne Verdens Lius/ Men
huo

huo som vandrer om natten/
hand støder sig/ thi der er in-
tet Lius i hannem. Saa-
dant sagde hand / oc der effter
siger hand til dem: Lazarus
vor ven soffuer/Men ieg gaar
bort/at opuecke hannem. Da
sagde Hans Disciple: Herre/
soffuer hand / da bliffuer det
bedre met hannem. Oc Jhe-
sus talede om hans død/Men
de meente/at hand talede om
den legemlige søffn. Da sagde
Jhesus dem det obenbare: La-
zarus er død/oc ieg er glad for
eders skyld / at ieg vaar icke
der/ paa det i skulle tro/ Men
lader

lader oss drage til hannem. Da sagde Thomas/ som kal=dis Tuilling: Lader oss dra=ge met/ at wi kunde dø met hannem. Da kom Jhesus oc fant hannem/ at hand haffde allerede ligget fire dage i Graffuen. Oc Bethania vaar nær Jerusalem/ ved femten agre langt. Oc der vaare mange Jøder komne til Mar=tha oc Maria/ at trøste dem for deris Broder.

Som Martha nu hører at Jhesus kommer/ gaar hun imod hannem/ Men Maria bleff sidendis hiemme. Da

sagde

sagde Martha til Jhesum:
Herre/haffde du veret her/da
vaare min Broder icke død/
Men ieg veed endnu/at huad
du beder aff Gud/ det giffuer
Gud dig. Jhesus siger til hen-
de: Din Broder skal opstaa.
Martha siger til hannem:
Jeg veed vel/ at hand skal op-
staa i Opstandelsen/ paa den
yderste dag. Jhesus siger til
hende: Jeg er Opstandelsen
oc Liffuet/Huo som troer paa
Mig/ hand skal leffue/ allige-
uel at hand døer/Oc huo som
leffuer oc troer paa mig/hand
skal aldri dø. Troer du det?
Hun

Hun siger til hannem: Her-
re/ Ja/ Jeg troer/ at du est
Christus Guds Søn/ som
kom til Verden. Oc der hun
haffde det sagd/ gick hun bort/
oc kaldede sin syster Maria
hemelige/ oc sagde: Meste-
ren er der/ oc kalder at dig.
Der hun det hørde/ stod hun
strax op/ oc kom til hannem/
Tht Jhesus vaar icke endnu
kommen i Byen/ men hand
vaar endnu paa den sted/ som
Martha møte hannem. Jø-
derne/ som vaare i Huset hos
hende/ oc trøstede hende/ der
de saae Mariam/ at hun stod
haste-

hastelige op oc gick vd/da ful-
de de effter hende / oc sagde:
Hun gaar bort til Graffuen/
at græde der. Der Maria kom
nu did som Jhesus vaar/och
saa hannem/ da falt hun ned
faar hans føder oc sagde til
hannem : Herre/ haffde du
veret her/da haffde min Bro-
der icke døet. Der Jhesus saa
hende græde/ oc Jøderne oc-
saa græde / som komme met
hende/ da gremmedis hand i
Aanden/ oc gaff sig suarlige/
oc sagde: Huor lagde i han-
nem hen? De sagde til han-
nem: Herre/ kom oc see / Oc
Jhesu

Jhesu øyen løbe offuer. Da
sagde Jøderne: See/ huor kiær
haffde hand hannem. Men
nogle aff dem sagde: Kunde
icke den/ som oplod den Blin-
dis øyen beskicke/ at oc denne
icke haffde døet? Men Jhe-
sus gremmedis atter i sig
selff/ oc kom til Graffuen/ oc
der vaar en Hule/ oc en sten
lagd der paa. Jhesus sagde:
Tager stenen aff/. Martha
den dødis syster siger til han-
nem: Herre/ hand lucter nu
ilde/ thi hand haffuer ligget
fire dage. Jhesus siger til hen-
de: Haffuer ieg icke sagd dig/
Der

Der som du troer / da skulde du see Guds Herlighed. Da løffte de stenen aff som den døde laa. Men Jhesus opløffte sine øyen oc sagde: Fader / ieg tacker dig / at du haffuer bønhørt mig / dog veed Jeg / at du hører mig altid / Men for Folckens skyld / som her staar omkring / siger ieg det / at de skulle tro / at du vdsende mig.

Der hand det haffde sagd robte hand Met høy røst: Lazare / kom hid vd. Oc den Døde kom vd / bunden met Jordeklæder om Føder oc Hender / Oc hans ansict vaar skiult

 met

met en Suededug. Jhesus siger til dem: Løser hannem/oc lader hannem gaa. Mange aff Jøderne/som vaare komne til Maria/ oc saae huad Jhesus giorde/trode paa hannem. Men nogle aff dem / ginge bort til Phariseerne / oc sagde dem huad Jhesus haffde giort. Da forsamlede de ypperste Prester oc Phariseerne it Raad/oc sagde: Huad giøre wi? Dette Menniske giør mange Tegen. Forlade wi hannem saa / da tro de alle paa hannem / Saa komme da de Romere oc tage fra oss
Land

Land oc Folck. Men en iblant
dem/Caiphas/som vaar det
samme Aar den ypperste
Prest/sagde til dem: J vide
intet/ betencke oc intet/ Det
er oss bedre/ at it Menniske
døer for Folcket/ end at alt
Folcket forderffuis. Saa-
dant talede hand icke aff sig
selff/ Men effterdi hand vaar
det samme Aar ypperste
Prest/ da spaade hand/ Thi
Jhesus skulde dø for Folcket/
oc icke for Folcket allene/ Men
at hand skulde tilhobe sancke
Guds børn/ som vaare at-
spridde. Fra den dag raadslo-

 ge de

ge de / huorlunde de kunde dræbe hannem.

Da vandrede Jhesus icke mere obenbare iblant Jøderne / Men gick der fra til en Egn / hart hos Ørcken / i en Stad / som kaldis Ephrem / oc haffde der sit væsen met sine Disciple. Men det vaar nær Jødernis Paaske / Oc der ginge mange op aff den Egn til Hierusalem / faare Paaske / at rense sig. Da stode de / oc spurde effter Jhesum / oc talede met huer andre i Templen: Huad tyckis eder / at hand kommer icke til Høytiden?

den? Men de ypperste Prester oc Phariseerne haffde ladet vdgaa it Bud / At der som nogen viste/ huor hand vaar/ da skulde hand giffue det tilkiende/ at de kunde gribe hannem.

Historia paa Palme Løffuerdag/ *Iohan. XII.*

SEx dage faare Paaske/ kom Jhesus til Bethaniam/ der som Lazarus vaar død/ huilcken Jhesus opueckte fra de døde. Der giorde de hannem en Nadere/ oc Martha tiente/ oc Lazarus vaar

en aff dem som sade til bords.
Da tog Maria it pund Salue / aff wforfalsket kaastelig Nardus / oc saluede Jhesu føder / oc tiurde hans føder met sit haar / oc huset bleff fult aff Saluens luct. Da sagde en aff hans Disciple / Judas Simonis søn Ischarioths / som hannem siden Forraadde: Hui bleff denne salue icke solt for try hundrede Penninge / oc giffne Fattige? Det sagde hand icke / at hand actede Fattige / men hand vaar en Tiuff / oc haffde Pungen / oc bar huad der bleff giffuet. Da sagde Jhe-

de Jheſus: Lader hende met fred/ ſaadant haffuer hun foruaret til min Begraffuelſis dag/ thi i haffue altid Fattige hos eder/ men mig haffue i icke altid.

Da formerckte meget aff det Jødiſke Folck/ at hand vaar der/ oc de komme/ icke aleniſte for Jheſu ſkyld/ men at de vilde ocſaa ſee Lazarum/ huilcken hand haffde opueckt fra de Døde. Men de ypperſte Preſter haffde i ſinde/ at ſla Lazarum ihiel/ thi at for hans ſkyld ginge mange Jøder bort/ oc trode paa Jheſum

 Hiſto-

Historia paa Palme Søndag.
Matth. XXI. Mar. XI. Luc. XIX.
Iohan. XII.

DEn anden dag / som de komme nu nær til Jerusalem / imod Bethphage / hos Oliebierget / vdsende Jhesus tuende aff sine Discipler / oc sagde til dem: Gaar bort i den By som ligger faar eder / oc strax naar i komme der ind / skulle i der finde en Asen inde bunden / oc it Føl hos hende / paa huilcket der sad end nu aldrig noget Menniske / Løser dem op oc fører dem hid til mig. Oc der som nogen taler eder noget til / da siger /

Herren haffuer dem behoff/ saa skal hand strax lade eder tage dem/ oc sende dem hid.

Disciplene ginge hen/ oc funde Føllet bundet hos dørren vde paa Veyskellet/ oc de giorde ligeruis som Jhesus haffde befalet dem. Oc nogle som der stode/ sagde til dem: Huad giøre i/ at i løse Føllet? Oc de sagde til dem/ lige som Jhesus haffde befalet dem/ oc de stedde det til. Oc de førde Asseninden oc Føllet til Jhesum/ oc lagde deris Klæder der paa/ oc sætte hannem der paa.

 Men

Men det skede altsammen/ at det skulde fuldkommis / som er sagd ved Propheten/ som siger: Siger Zions Daatter/ Fryčte dig icke du Zions Daatter/See/ Din Konge kommer til dig sactmodig / oc rider paa en Aseninde / oc paa den trælborne Asenindis Føl. Men saadant forstode hans Discipel icke tilforn/ men der Jhesus bleff forklaret / da tenckte de der paa/ at saadant vaar screffuet om hannem/oc at de giorde hannem saadant.

Men der det megle Folck

som

ſom vaar kommet til Høyti-
den/ hørde at Jheſus kom-
mer til Jeruſalem / toge de
Palme grene / oc ginge vd
imod hannem/ oc kom der
meget Folck aff Jøderne met
Jheſu fra Bethania/ huilcke
om dagen tilforn der hen
vaare gangne/ icke allene for
Jheſum / men paa det de
vilde ſee Lazarum / huilcken
Jheſus haffde opueckt fra de
Døde. Men det Folck ſom
vaar met hannem/ der hand
robte Lazarum aff Graffuen
oc opueckte hannem fra de
Døde / roſede den gierning.

Derfaare gick oc folcket imod
hannem/ at de hørde/ hand
haffde giort saadanne Tegn.
Men Phariseerne sagde
til huer andre: I see/at i intet
ydrette/ see/ all Verden løber
effter hannem/ Men meget
aff Folcket bredde deris Klæ-
der paa veyen. De andre hug-
ge Grene aff Træene/oc strød-
de dem paa veyen.
Oc der hand kom nær hen
til/ oc drog ned aff Oliebier-
get/ begynte Folcket som faa-
re gick/ oc effter fulde/ oc den
gantske hans Disciplers hob/
at loffue Gud met glæde
oc

de høy røst offuer alle vnder-
lige Gierninger / som de haff-
de seet / oc robte oc sagde:

Hosiana Dauids Søn /
Loffuet vere den som kommer
en Konge i Herrens Naffn /
Loffuet vere vor Faders Da-
uidz Rige / som kommer i Her-
rens Naffn / Hosiana i det
Høye. Fred vere i Himme-
len / oc ære i det Høye.

Oc nogle Phariseer iblant
Folcket sagde til hannem: Me-
stere / straff dog dine Disci-
ple. Hand suarede / oc sagde til
dem: Jeg siger eder / der som
disse tie / da skulle Stene robe.

Oc

Oc der hand kom nær hen til/ saa hand paa Staden/ oc græd offuer hende/ oc sagde: Der som du det viste/ da skulde du oc betencke/ i dẽne din tid/ huad som tien til din Fred. Men nu er det skiult faar dine Øyen. Thi den tid skal komme offuer dig/ at dine Fiender skulle sla en Vognborge omkring dig/ oc dine Børn met dig/ belegge dig/ oc trenge dig alleuegne/ oc de skulle legge dig øde/ oc icke lade en Sten bliffue paa den anden/ Fordi/ at du kiende icke den tid som du est hiemsøct vdi.

Men

Men der vaare nogle Grekker iblant dem / som vaare komne op/at tilbede i Høytiden. De traadde til Philippum/ som vaar aff Bethsaida vdaff Galilea/ bade hannem/ oc sagde: Herre/ wi vilde gierne see Jhesum. Philippus kommer oc siger Andreas det/ oc Philippus oc Andreas sagde fremdelis Jhesu det. Da suarede Jhesus dem/ oc sagde: Tiden er kommen/ at Menniskens Søn skal forklaris.

Sandelige/sandelige/ Jeg siger eder/ Vden saa er/ at

Hue-

Huede kornet falder i Jorden/ oc døer/ da bliffuer det allene/ Men der som det døer/ da bær det megen Fruct. Huo som elsker sit Liff/ hand skal miste det. Oc huo som hader sit Liff i denne Verden/ hand skal foruare det til det euige Liff. Huo som vil tiene mig/ hand følge mig effter/ Oc huor som ieg er/ der skal oc min Tienere vere. Oc huo som mig skal tiene/ den skal min Fader ære.

Nu er min Siel bedrøffuet. Oc huad skal ieg sige? Fader hielp mig aff denne time.

Dog

Dog er jeg der ſaare kommen
i denne time. Fader/ forklare
dit Naffn. Da kom en røſt aff
Himmelen: Jeg haffuer for-
klaret hannem/ oc ieg vil at-
ter forklare hannem. Da ſag-
de Folcket ſom der ſtod hos/
oc hørde til: Det tordnede. De
andre ſagde: Der talede en
Engel met hannem. Jheſus
ſuarede/oc ſagde: Denne røſt
ſkeede icke for min ſkyld/ men
for eders ſkyld.

Nu begyndis Dom offuer
Verden/ Nu ſkal denne Ver-
dens Førſte vdſtødis. Oc ieg
naar ieg bliffuer ophøyet/fra

Jorden/ da vil ieg drage dem
alle til mig. Men hand sagde
det/ at giffue tilkende/ met
huad Død hand skulde dø. Da
suarede Folcket hannem: Wi
haffue hørt i Louen/ at Chri-
stus bliffuer euindelige/ oc
huorledis siger du da/ Men-
niskens Søn skal ophøyis?
Huo er denne Menniskens
Søn? Da sagde Jhesus til
dem: Liuset/ er end nuen li-
den tid hos eder. Vandrer
den stund i haffue Liuset/
at Mørcket skal icke offuer-
falde eder. Huo som vandrer
i Mørcket/ hand veed icke
huort

huort hand gaar hen. Troer paa Liuset den stund i haffue det/ paa det i skulle vere Liusens Børn.

Oc der hand drog ind i Jerusalem/ da oprørdis den gantske Stad/ oc sagde: Huo er den? Folcket sagde: Det er Jhesus den Prophete aff Nazareth/ vdaff Galilea.

Oc Jhesus gick ind i Guds Tempel/ oc vddreff alle dem som solde oc kiøbte i Templen/ Oc omstøtte Vedzlernis bord / oc Duekremmernis stole/ Oc sagde til dem: Det staar screffuet/ Mit Hus skal

 kaldis

kaldis it Bedehus / Men i haffue giort en Røffuere kule der aff. Oc der ginge Blinde oc Hälte til hannem i Templen / oc hand helbredede dem.

Men der de ypperste Prester oc Scrifftklaage saae de vnderlige Gierninger som hand giorde / oc at Børnene robte i Templen oc sagde / Hosianna Dauids søn / da toge de det til mistycke / oc sagde til hannem: Hører du oc huad disse sige? Jhesus sagde til dem: Ja / Haffue i aldri læst / Aff de Vmyndigis oc Diendis mund / haffuer du

beredt

beredt Loff? Oc den tid hand
haffde beseet altsammen i
Templet / forlod hand dem
der / oc gick om afftenen hen
vd til Bethaniam / oc bleff der
met de tolff hemelige for Jø-
derne.

Oc alligeuel at hand gior-
de saadanne Tegn faar dem /
saa trode de dog icke paa han-
nem / Paa det Esaie Prophe-
tis sprock skulde fuldkom-
mis / som hand siger: Herre /
Huo troer vor predicken / oc
huem er Herrens Arm oben-
baret? Der faare kunde de
icke tro / Thi Esaias siger

atter: Hand haffuer/forblin-
det deris øyen / oc forhærdet
deris Hierte/ at de skulle icke
see met øynene/ oc ey forstaa
met Hiertet oc omuende sig/
oc ieg kunde hielpe dem. Saa-
dant sagde Esaias/ der hand
saa hans Herlighed/ oc tale-
de om hannẽ. Dog trode der
mange aff de Offuerste paa
hannem/ Men for Phariseer-
nis skyld bekiẽde de det icke/at
de skulde icke sættis i Band.
Thi de haffde heller ære hos
Menniskẽn/end ære hos Gud.

Historia paa Palme Mandag/
Matth. XXI. Marci. II.

OC den anden dag/ der de
ginge fra Bethanien/ oc
ginge til Jeruſalem igien /
hungrede hannem. Oc hand
ſaa it Figentræ langt borte/
ſom haffde blad/ Da traadde
hand der til/ om hand kunde
finde noget der paa/ oc fant
intet der paa / vden aleniſte
Bladene / Thi det vaar icke
end tid/ at Figen ſkulde vere :
Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde
til det: Nu voxe aldri mere no-
gen fruct paa dig / oc ingen
æde fruct aff dig euindelige.
Oc hans Diſciple hørde det/
Oc Figen træet viſnede ſtrax.

Oc de komme til Jerusalem
igien/ oc Jesus gick i Templē/
begynte/ oc vddriffue dem som
solde oc kiøbte i Templen/ oc
Vedzlernis bord/ oc Duekrē-
mernis stole støtte hand om/
oc tilstedde icke / at nogen bar
noget igiennem Templen. Oc
hand lærde/ oc sagde til dem:
Staar der icke screffuet/ Mit
Hus skal kaldis it Bedehus
aff alle Folck/ Men i haffue
giort en Røffuere kule der aff.
Oc det kom faar de Scrifft-
kloge oc ypperste Prester / oc
de tenckte huorledis de kunde
omkomme hannem/ Men de
frycte-

fryctede for hannem/ Thi alt Folcket forundrede sig paa hans Lærdom. Oc om afftenen gick hand vd aff Staden. Oc hand lærde om dagen i Templen/ oc om natten gick hand vd/ oc bleff om natten paa Oliebierget. Oc alt Folcket giorde sig aarle rede til hannem i Templen/ at høre hannem.

En Predicken Christi som er skeet i samme dage/ *Iohan. XII.*

IHesus robte/ oc sagde: Huo som troer paa mig/ hand troer icke paa mig/ men paa den som mig vdsende.

Oc huo ſom mig ſeer/hād ſeer
den/ſom mig vdſende. Jeg er
kommen i Verden it Lius/
paa det/ huo ſom troer paa
Mig/ſkal icke bliffue i Mør-
cket. Oc huo ſom hører mine
ord/ oc troer icke/ den ſkal ieg
icke dømme/ Thi ieg er icke
kommen at dømme Verden/
men at ieg ſkal giøre Verden
ſalig. Huo mig foracter/ oc
anammer icke mine ord/hand
haffuer allerede den hannem
dømmer. Det ord/ſom ieg ta-
lede/det ſkal dømme hannem
paa den Yderſte dag. Thi ieg
haffuer icke talet aff mig ſelff/
men

men Faderen som mig vdsende/ hand gaff mig it Bud/ huad ieg skal giøre oc tale. Oc ieg veed/ at hans Bud er det euige Liff. Der faare/ det ieg taler/ det taler ieg saa som Faderen sagde mig.

Historia paa tisdageu effter Palme Søndag. *Mar. XI. Mat. XXI. Luce. XX.*

OC om morgenen ginge de frem/ oc saae Figentræet/ at det vaar visnet indtil røderne. Oc Peder tencte der paa/ oc sagde til Jhesum: Rabbi/ See/ Figentræet det du forbandede er visnet. Oc andre

andre ſagde: Hui er det ſaa
ſnart ſkeet? Huorledis viſne-
de Figentræet ſaa ſnart? Jhe-
ſus ſuarede/ oc ſagde til dem:
Haffuer troen til Gud/ San-
delige/ Jeg ſiger eder/ Der
ſom i haffue troen/ oc icke tui-
le/ da ſkulle i icke aleniſte giøre
ſaadant met Figentræet/
Men der ſom i ſige til dette
Bierg/ Løfft dig op oc kaſt
dig ned i Haffuet/ oc hand
tuilede icke i ſit hierte/ men
trode/ at det ſkulde ſkee ſom
hand ſagde/ Da ſkal det ſkee
hannem/ ſom hand ſagde.
Der faare ſiger ieg eder/ Alt
huad

huad i bede i eders Bøn/ troer
ickon/ at i skulle faa det/ oc det
skal vederfaris eder. Oc naar
i staa oc bede/ da forlader/ der
som i haffue noget imod no-
gen/ Paa det at eders Fader
i Himmelen skal oc forlade
eder eders Brøst.

Oc de komme atter til Je-
rusalem/ oc der hand lærde
Folcket i Templē/ oc predicke-
de Euangelium/ da komme
de ypperste Prester oc Scrifft-
kloge met de Eldste blant Fol-
cket til hannem/ oc sagde til
hannem: Aff huad mact giør
du det? Oc huo haffuer giff-

uet dig

uet dig den mact / at du giør saadant? Jhesus suarede/oc sagde til dem: Jeg vil oc spørre eder at it ord/Der som i sige mig det/ da vil ieg sige eder/ aff huad mact ieg giør dette. Hueden vaar Johannis Daab? Vaar hand aff Himmelen/ eller aff Menniscken? Da tencte de ved sig selff/ oc sagde: Sige wi hand vaar aff Himmelen/Da siger hand til oss / Hui trode i hannem da icke? Men sige wi/hand vaar aff Menniscken/ Da fryctе wi oss for Folcket/ Thi de hulde alle/at Johannes vaar en ret Prophe-

Prophete. Oc de suarede/ oc
sagde til Jhesum: Wi vide
det icke. Da sagde Jhesus
til dem: Saa siger ieg eder
oc icke heller/ Aff huad
mact ieg giør saa-
dant.

Cœna, hortus, Caiphas, Pilatus,
cruxq́, sepulchrum.

Christi Døds Aarsage.

AT Christus er død/der til ere tho orsager/ Den ene hos Gud Fader/ Den anden hos Jøderne.

Hos Gud Fader er Barmhertighed oc sandhed. Sãdhed er foriæt/oc Barmhertighed er giffuẽ aldelis vdẽ al verdskyld.

Hos Jøderne er deris forskreckelige blindhed / som sig forarge paa Christo/ oc støde dem paa den Hiørnesteen/ oc paa den forargelsis steen.

Vor Herris Jesu Christi Pinis oc Dødz Historie/efften de fire Euangelisters bescriffuelse.

DEr den Søde brødz Høytid vaar nær/som kaldis Paaske. Oc Jhesus sagde til sine Disciple: J vide/at efften tho dage er det Paaske / oc Menniskens Søn bliffuer forraadt/ at hand skal kaarsfestis.

Da forsamlede de yppersite Prester oc Scrifftklaage/ oc de Eldste iblant Folcket sig i

D den

den ypperste Prestis Sal/
som hed Caiphas/ oc hulde
raad/huorledis de kunde gri-
be Jhesum met list/ oc ihielsla
hannem/ Thi de fryctede sig
for Folcket. Oc de sagde: Ja
icke paa Høytiden/ at der skal
icke bliffue it Oprør iblant
Folcket.

Oc Der Jhesus vaar nu i
Bethaniē/ vdi Simonis den
Spedalskis hus/ da traad-
de en Quinde til hannem/
som haffde it Glaſſ met vfor-
falsket Nardis vand/ oc hun
sønderbrød glaſſet/oc vdstyrte
det paa hans hoffuet/ som
han

hand ſad til bordz. Der nogle
aff hans Diſciple det ſaae/to-
ge de det til miſtycke/oc ſagde:
Huor til tiener dette wraad?
Mand kunde haffue ſolt dette
vand mere end for try Hun-
drede Penninge / oc giffuet
Fattige. Oc de knurrede paa
hende. Der Jheſus det merck-
te/ſagde hand til dem: Lader
hende met fred/ Hui bekumre
i denne Quinde? Hun haff-
uer giort en god gierning mod
mig / J haffue altid Fattige
hos eder/ Oc naar i ville da
kunde i giøre dem til gode/Mē
mig haffue i icke altid. Hun

giorde huad hun kunde/ At
hun vdſtyrte dette vand paa
mit Legeme / der met er hun
tilfaarn kommen at ſalue mit
Legeme/ til min begraffuelſe.
Sandelige/ ieg ſiger eder /
Huor ſom dette Euangelium
bliffuer predicket i den gant-
ſke Verden/ der ſkal mand oc
ſige det/ til hendis hukom-
melſe / det hun haffuer nu
giort.

Men Satanas vaar faren
i Judas/ſom kaldedis Iſcha-
rioth/ oc vaar aff de Tolff
deris tal. Oc hand gick bort
oc talede met de ypperſte Pre-
ſter/

ſter/ oc met Høffuitzmende-
ne/ huorledis hand vilde ant-
uorde dem hannem/oc ſagde:
Huad ville i giffue mig/ Jeg
vil forraade eder hannem?
Der de hørde det/ bleffue de
glade/ Oc de bøde hannem
tredive Sølffpenninge. Oc
hand tilſagde dem det. Oc
der effter ſøcte hand beleylig-
hed til at hand kunde forraa-
de hannem vden Oprør.

Men der den førſte Søde
brødz dag kom nu/ paa huil-
cken mand ſkulde offre Paaſ-
kelammet/ ginge Diſciplene
til Jheſum/ oc ſagde til han-

nem: Huor vilt du at wi skul-
le hen gaa/oc berede dig Paas-
kelammet at æde? Oc hand
sende Petrum oc Johannem
hen/oc sagde: Gaar bort i
Staden/See/naar i komme
ind i Staden/da skal it Men-
niske møde eder/ som bær it
Vandkrus/ Følger hannem
effter i huset/ som hand gaar
ind/ oc siger til Hosbonden:
Mesteren lader dig sige/ Min
tid er nær hos/ Jeg vil holde
Paaske hos dig/ Huor er det
Herberge der ieg maa æde
Paaskelammet vdi met mine
Disciple? Oc hand skal vise
eder

eder en stor Sal som er sten-
lagd/bereder det der. De gin-
ge bort/ oc funde lige som
hand sagde/ oc de beredde
Paaskelammet.

Oc der afften vaar nu
kommen/kom Jhesus oc sætte
sig ned til bordz/ oc de Tolff
Apostle met hannem/oc hand
sagde til dem: Mig haffuer
hiertelige forlenget/ at æde
dette Paaskelam met eder/
før end ieg lider. Thi ieg si-
ger eder/ at ieg skal her effter
icke mere æde der aff/ indtil
det bliffuer fuldkommet i
Guds rige. Oc hand tog kalc-

ken/ tackede oc sagde: Tager
denne/oc deler hannem iblant
eder/ Thi ieg siger eder/ Jeg
skal icke dricke aff det som
voxer paa Vintræ/ Før end
Guds rige kommer/ indtil
den dag/ at ieg skal dricke det
nyt met eder i min Faders
Rige.

Oc der de ode/ Vor Herre
Jhesus Christus i den nat
som hand bleff forraadt/ tog
hand Brødet/ tackede/ oc
brød det/gaff sine Disciple oc
sagde: Tager/æder/det er mit
Legeme/som giffuis for eder/
Det giører i min Hukommel-
se. Lige

se. Lige saa tog hand oc kalc-
ken effter Nadcren/ tackede/
gaff dem/ oc sagde: Dricker
alle der aff/ Det er det ny Te-
stamentis kalck i mit blod/
huilcket som bliffuer vdgydet
for eder oc for mange/ til syn-
dernis forladelse. Det giører/
saa offte som i det dricke i min
hukommelse. Oc de drucke
alle der aff. Joh: 13.

Faare Paaske Høytiden/
det er/ paa den samme afften
der Jhesus viste at hans tid
vaar kommen/ at hand skulde
gaa aff denne Verden til Fa-
deren/ lige som hand haffde

 elskt

elskt sine / som vaare i Verden / saa elskte hand dem til enden.

Oc effter afftens Maaltid/Der Dieffuelen haffde allerede giffuet Juda Simonis Ischarioth i hierte/ at hand skulde forraade hannem/ da viste Jhesus/at Faderen haffde giffuet hannem alting i sine Hender/ oc at hand kom aff Gud/oc gick til Gud/Da stod hand op aff Naderen/ lagde sine Klæder aff/oc tog it Skørt / oc omgiordede sig. Der effter øsde hand Vand i it Becken / begynte at to

Disci-

Disciplenis føder / oc tørrde dem met det skørt / som hand vaar omgiordet met.

Da kom hand til Simon Petrum / Oc hand sagde til hannem: Herre / skulde du to mig mine Føder? Jhesus suarede oc sagde til hannen: Huad ieg giør det veedst du icke nu / Men du skalt forstaa det her effter. Da sagde Petrus til hannem: Aldri skalt du to mine Føder. Jhesus suarede hannem: Toer ieg dig icke / da haffuer du ingen deel met mig. Simon Petrus siger til hannem: Herre / icke

Føder-

Føderne aleniste/ men ocsaa
Henderne oc Hoffuedet. Jhe-
sus siger til hannem : Huo
som toen er/ hand haffuer icke
behoff/ vden at to Føderne/
men hand er aldelis reen. Oc
i ere rene/ men icke alle. Thi
hand viste sin Forrædere vel/
der faare sagde hand/ J ere
icke alle rene.

Der hand haffde nu toet
deris føder/ tog hand sine Klæ-
der/ oc sætte sig ned igien/ oc
sagde atter til dem: Vide i
huad ieg haffuer giort eder?
J kalde mig Mestere oc Her-
re/ oc sige ret der vdi/ Thi ieg
er ocsaa

er ocsaa. Der som ieg nu eders Herre oc Mestere / tode eders Føder / Saa skulle i oc to eder Føderne iblant huer andre. Jeg gaff eder en Effter-siun / at i skulle giøre som ieg giorde eder. Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / Suenden er icke større end hans Herre / oc ey Apostelen større / end den som hannem vdsende.

Der som i vide saadant / da ere i salige / der som i det giøre. Jeg siger icke om eder alle / Jeg veed huilcke ieg haffuer vdualt. Men at scriff-

ten

ten ſkal fuldkommis : Den
ſom æder mit Brød / hand
traader mig met Føder. Nu
ſiger ieg eder det før end det
ſkeer / paa det / at naar det er
ſkeet / at i ſkulle tro / at det er
ieg. Sandelige / ſandelige /
Jeg ſiger eder / Huo ſom
anammer den ſom ieg ſender
nogen / hand anammer mig /
Oc huo ſom mig anammer /
hand anammer den ſom mig
ſende.

Der Jheſus haffde dette
ſagd / bleff hand bedrøffuet i
Aandē / oc vidnede hand ſaa
dem ſom ſade til bordz oc ode

oc ſagde: Sandelige/ſandeli-
ge/Jeg ſiger eder/En aff eder
ſom æder met mig/ ſkal for-
raade mig/Oc ſee/min For-
ræderis haand er offuer bor-
det met mig. Oc Diſciplene
bleffue bedrøffuede/ oc ſaae
paa huer andre/Oc dem bleff
bange om huilcken hand ta-
lede. Oc de begynte at ſpørie
iblant ſig ſelff/ huilcken det
ſkulde dog vere iblant dem/
ſom det ſkulde giøre/Oc ſagde
til hannem/ en effter den an-
den: Herre er det ieg? oc en
anden ſagde: Er det ieg? Hand
ſuarede oc ſagde til dem: En
aff de

aff de Tolff/ ſom dypper met
mig i Fadet/ ſkal forraade
mig.
Menniſkens Søn gaar
hen lige ſom det ſtaar ſcreff-
uet om hannem/ men vee det
Menniſke/ ved huilcket Men-
niſkens Søn bliffuer for-
raadt/ det vaare hannem be-
dre/at det Menniſke vaare al-
dri født. Da ſuarede Judas
ſom hannem forraadde/ oc
ſagde: Er det ieg Rabbi?
Hand ſagde til hannem: Du
ſiger det.
Men der vaar en iblant
hans Diſciple/ ſom ſad til
brodz

bordz hos Jhesu Bryst/huilcken Jhesus elskte. Den nickede Simon Petrus til/ at hand skulde vdspørie/Huem det vaar der hand talede om/ Thi den samme laa paa Jhesu Bryst/oc sagde til hannem: Herre/huo er den? Jhesus suarede: Det er den/som ieg dypper dette Stycke/ oc giffuer. Oc hand dypte det Stycke/oc gaff Juda Simonis Jscharioth det. Oc effter det Stycke foer Sathan i hannem.

Da sagde Jhesus til hannem: Huad som du giør det

giør snart. Oc der viste ingen
aff dem offuer borde det/ huor
til hand sagde hannem det.
Nogle mente/ efftherdi at Ju-
das haffde Pungen/ at Jhe-
sus sagde til hannem: Kiøb
huad wi haffue behoff paa
Høytiden/ eller at hand skul-
de giffue de Fattige noget.
Der hand haffde nu taget
den mundfuld/ da gick hand
strax vd/ oc det vaar nat.

Der nu Judas vaar vd-
gaaen/ Begyntis en trætte
iblant dem/ huilcken aff dem
der skulde holdis for den
Største/ Oc hand sagde til
dem/

dem: De verdzlige Kon-
ger regere / oc de veldige kal-
der mand Naadige Herrer/
Men i icke saa/ men den stør-
ste iblant eder skal vere som
den yngste / oc den ypperste
som en Tienere. Thi huilcken
er den største? Den som sider
til bordz? Eller den som tien?
Er det icke saa/ at den som si-
der til bordz? Men ieg er i-
blant eder/som en Tienere. Oc
i ere de som ere bleffne varaff-
tige hos mig/ i mine fristel-
ser/ Oc ieg vil beskicke eder
Riget/ som min Fader beskic-
kede mig/ at i skulle æde oc

 dricke

dricke offuer mit Bord / i mit Rige / oc side paa Stole / oc dømme de tolff Israels slecter.

Men Jhesus sagde atter: Nu er Menniskens Søn forklaret / Oc Gud er forklaret i hannem / Er Gud forklaret i hannem: da skal Gud oc forklare hannem i sig selff / oc hand skal snart forklare hannem.

Kiære børn / Jeg er endnu en liden stund hos eder / J skulle lede effter mig / oc som ieg sagde til Jøderne / Huort som ieg gaar hen / der kunde J icke

komme hen. Oc ieg ſiger eder
nu/ Jeg giffuer eder it nyt
Bud/ at i ſkulle elſke huer an-
dre indbyrdis/ ſom ieg haff-
uer elſkt eder/ paa det i oc ſkul-
le elſke huer andre. Der paa
ſkal huer mand kiende at i ere
mine Diſciple/ der ſom i haff-
ue indbyrdis Kiærlighed.

Simon Petrus ſiger til
hannem: Herre/ huort gaar
du hen? Jheſus ſuarede han-
nem: Der ſom ieg gaar hen/
kant du denne gang icke følge
mig/ Men du ſkalt her effter
følge mig. Petrus ſiger til
hannem: Herre/ hui kand ieg

denne gang icke følge dig?
Jeg vil lade mit Liff for dig.
Jhesus suarede hannem:
Skulde du lade dit Liff for
mig?

Simon/Simon/see/Sa-
tanas begerede eder/ at hand
maatte sicte eder/ lige som
huede/Men ieg bad for dig/at
din Tro skal icke afflade/ Oc
naar du omuender dig en
gang/da styrcke dine Brødre.
Da sagde hand atter til han-
nem: Herre/ ieg er beredt at
gaa met dig i Fengsel oc i Dø-
den. Men hand sagde: San-
delige/Sandelige Peder/Jeg
siger

siger dig/ Hanē skal icke gale i
dag/ før end du haffuer nectet
tre gange/ at du kiender mig.

Oc hand sagde til dem/
Saa offte ieg vdsende eder
vden Pung/ vden Taske/ oc
vden Sko/ fattedis eder oc
noget? De sagde: Intet. Da
sagde hand til dem: Men nu/
huo som haffuer en Pung/
hand tage hannem/ lige ocsaa
Tasken/ Oc huo som icke haff-
uer/ hand sælle sin klædebon/
oc kiøbe it Suerd. Thi ieg si-
ger eder/ Der skal end oc det
fuldkommis met mig/ som
staar screffuet/ Hand er reg-

 net

net iblant Misdedere. Thi det
som er screffuet om mig/ haff-
uer en ende. Oc de sagde:
Herre/ See/ her ere thu
Suerd. Da sagde hand til
dem: Det er nock.

Det XIIII. Capittel Johannis.

OC hand sagde til sine Dis-
ciple: Eders hierte forfær-
dis icke. Tro i paa Gud/ saa
tro i oc paa mig. I min Fa-
ders Hus ere mange Bolige.
Der som det icke saa vaare/
da vilde ieg sige til eder/ Jeg
gaar bort/ at berede eder Ste-
den.

den. Oc der som ieg ginge
bort at berede eder steden/saa
vil ieg dog komme igien/oc ta-
ge eder til mig/paa det J skul-
le vere der som ieg er/oc huort
ieg gaar hen/ det vide J / oc
veyen vide i ocsaa.

Thomas siger til hannem:
Herre/ wi vide icke huort du
gaar hen/oc huorledis kunde
wi vide veyen? Jhesus siger
til hannem: Jeg er Veyen/
oc Sandhed / oc Liffuet. Der
kommer ingen til Faderen/
uden ved Mig. Der som i kien-
de mig/da kiende i oc min Fa-
der. Oc nu her effter kiende i

hannem/ oc haffue seet han-
nem.

Philippus siger til han-
nem: Herre/ viis oss Faderen/
det er oss nock. Jhesus siger til
hannem: Saa lenge er ieg
hos eder / oc du kiender mig
icke? Philippe/ huo Mig seer/
hand seer Faderen/ Huorle-
dis siger du da/ Viis oss Fa-
deren? Troer du icke at ieg er i
Faderen/ oc Faderen i mig?
De ord som ieg taler til eder/
dem taler ieg icke aff mig selff.
Faderen som boer i mig/ hand
gjør de Gierninger. Troer mig
at ieg er i Faderen/ oc Fade-
ren

ren i mig. Ville i icke/ saa troer mig dog for de Gierningers skyld.

Sandelige/ sandelige/ Jeg siger eder: Huo som troer paa mig/ hand skal oc giøre de gierninger/ som ieg giør/ oc hand skal giøre større end disse/ Thi ieg gaar til Faderen. Oc huad i bede i mit Naffn/ det vil Jeg giøre/ Paa det Faderen skal æris i Sønnen. Huad i bede i mit Naffn/ det vil ieg giøre.

Elske i mig/ da holder mine Bud. Oc ieg vil bede Faderen/ oc hand skal giffue eder en anden Trøstere/ at hand

skal bliffue hos eder euindeli-
ge/Sandheds Aand/huilcken
Verden icke kand anamme/
Thi hun seer hannem icke/oc
kiender hannem icke. Men I
kiende hannem/thi hand bliff-
uer hos eder / oc skal vere i
eder. Jeg vil icke forlade eder
Faderløse/ Jeg kommer til
eder. Det er endnu en liden
stund / saa skal Verden icke
see mig mere/Men I skulle see
mig/ thi ieg leffuer/oc I skulle
ocsaa leffue. Paa den samme
dag skulle i forstaa/ at ieg er
i min Fader/oc I vdi mig/ oc
ieg i eder.

Huo

Huo som haffuer mine
Bud/oc holder dem/hand er
den som mig elsker. Oc huo
mig elsker/hand skal elskis aff
min Fader/ oc ieg skal elske
hannem/ oc obenbare mig
faar hannem. Judas siger til
hannem/icke den Ischarioth:
Herre/Huad er det/at du vilt
obenbare oss dig/ oc icke Ver-
den? Jhesus suarede/ oc sag-
de til hannem: Huo mig el-
sker/ hand holder mine ord/
Oc min Fader skal elske han-
nem/ oc wi skulle komme til
hannem/ oc giøre Bolig hos
hannem. Men huo mig icke
elsker/

elsker/ hand holder icke mine ord. Oc det Ord som i høre/ er icke mit/ Men Faderens/ som mig vdsende.

Saadant haffuer ieg talet til eder/ den stund ieg haffuer veret hos eder. Men Trøsteren den helligAand/ huilcken min Fader skal sende i mit Naffn/ den samme skal lære eder det altsammen/ oc minde eder paa alt det/ som ieg sagde eder.

Jeg lader eder Fred/ min Fred giffuer ieg eder. Jeg giffuer eder icke som Verden giffuer. Eders hierte forfærdis

icke

icke/ oc frycte sig icke. I hør-
de/ at ieg sagde eder/ Jeg gaar
bort/ oc kommer til eder igien.
Haffde i mig kiær/ da glædde i
eder/ at ieg sagde/ Jeg gaar til
Faderen/ Thi Faderen er
større end ieg. Oc ieg sagde
eder det nu/ før end det skeer/
paa det/ naar som det nu
skeer at i skulle tro.

Jeg skal her effter icke tale
meget mere met eder/ Thi
denne Verdens Første kom-
mer/ oc haffuer intet met
mig. Men at Verden skal kien-
de/ at ieg elsker Faderen/ oc ieg
giør saa som Faderen bød
mig.

mig. Staar op/ oc lader oss gaa bort.

Det XV. Capittel Johannis.

JEg er it ret Vintræ/ oc min Fader er en Vingaardsmand. Huer Quist paa mig/ som icke bær Fruct/ skal hand bort tage/ Oc huer som bær fruct/ skal hand rense/ at hand skal bære meere Fruct. I ere nu reene/ for det Ord skyld/ som ieg talede til eder. Bliffuer i mig/ oc ieg i eder. Lige som Quisten icke kand bære Fruct aff sig selff/ uden

vden hand bliffuer paa Vin-
træet/ Lige saa oc icke I /vden
I bliffue i mig.

Jeg er Viintræet/ I ere
Quistene. Huo som bliffuer i
mig/ oc ieg i hannem/ hand
bær megen fruct. Thi vden
mig kunde I inted giøre. Huo
som icke bliffuer i mig/ Hand
skal bortkastis som en Quist/
oc visne/ oc mand sancker
dem/ oc kaster dem i Ilden/
at brende.

Der som I bliffue i mig/ oc
mine ord bliffue i eder/ da skul-
le I bede huad i ville/ oc det
skal vederfaris eder. Der vdi

skal min Fader æris/at I bære
megen Fruct/ oc bliffue mine
Disciple.

Lige som min Fader elsker
mig/ saa elsker oc ieg eder.
Bliffuer i min kiærlighed. Der
som I holde mine Bud/ da
bliffue I vdi min kiærlighed/
lige som ieg holder min Fa-
ders Bud/ oc bliffuer i hans
kærlighed. Saadant taler ieg
til eder/ at min Glæde skal
bliffue i eder/ oc eders glæde
skal bliffue fuldkommen. Det
er mit Bud/at I skulle elske
huer andre. Lige som ieg elsker
eder. Ingen haffuer større
kiærlig-

kiærlighed end denne/at hand lader sit Liff for sine Venner. J ere mine Venner/der som J giøre huad ieg biuder eder. Jeg siger icke lenger/at J ere Suenne/Thi en Suend veed icke/huad hans Herre giør. Men eder haffuer ieg sagd/at J ere Venner/Thi alt det som ieg hørde aff min Fader/haffuer ieg kundgiort eder.

J haffue icke vdualt mig/ Men ieg vdualde eder/oc sætte eder/At J skulle gaa bort oc bære Fruct/ Paa det/om J bede Faderen om noget i mit Naffn/at hand skal giffue eder det.

Det biuder ieg eder/ at i skulle elske huer andre. Der som Verden hader eder/ Da skulle J vide/ at hun hadede mig før end eder. Vaare J aff Verden/ da elskte Verden det hende tilhørde. Thi at effter-di J ere icke aff Verden/ men ieg vdualde eder aff Verden/ Der faare hader Verden eder. Tencker paa mit ord/ at ieg sagde eder: Suenden er icke større end hans Herre. Forfulde de mig/ de skulle oc forfølge eder. Holde de mit ord/ da skulle de oc holde eders. Men alt det skulle de

giøre

giøre eder for mit Naffns ſkyld / Thi at de kiende icke Den ſom mig vdſende.

Der ſom ieg vaare icke kommen/ oc haffde ſagd dem det/da haffde de ingen Synd. Men nu kunde de intet finde paa/ at aarſage deris Synd met. Huo mig hader/ hand hader oc min Fader. Haffde ieg icke giort de Gierninger iblant dem/ ſom ingen anden haffuer giort/da haffde de ingen Synd. Men nu haffue de det ſeet/ Oc hade dog baade mig oc min Fader. Dog at det Ordſprock ſom er beſcreffuet i

deris Low skal fuldkommis: De hade mig vden aarsage.

Naar Trøsteren kommer/ huilcken ieg skal sende eder fra Faderen/ Sandheds Aand/ som vdgaar fra Faderen/ hand skal vidne om mig. Oc I skulle ocsaa vidne/ Thi at I haffue veret hos mig aff begyndelsen.

Det *XVI.* Capittel Johannis.

DEtte haffuer ieg talet til eder/ at i skulle icke forargis. De skulle sætte eder i Band. Oc den tid skal komme/

me/at/huo ſom ihielſlar eder/
ſkal mene/hand giør Gud en
Tieniſte der met. Oc ſaadant
ſkulle de der faare giøre eder/
at de huercken kiende min Fa-
der oc ey mig. Men ieg haff-
uer talet dette til eder / paa
det/at naar den tid kommer/
J ſkulle tencke der paa/ at ieg
ſagde eder det. Oc ieg ſagde
eder icke ſaadant aff begyn-
delſen/thi ieg vaar hos eder.

Oc nu gaar ieg hen til den/
ſom mig vdſende/oc ingen aff
eder ſpør mig at: Huort gaar
du hen? Men fordi at ieg tale-
de dette til eder/ da er eders

Hierte sorgefult. Men ieg si-
ger eder Sandhed/Det er eder
gaat/at ieg gaar bort. Thi at
gaar ieg icke bort/da kommer
Trøsteren icke til eder. Men
gaar ieg bort/da vil ieg sende
hannem til eder. Oc naar
hand kommer/da skal hand
straffe Verden/for Synd/for
Retfærdighed/ oc for Dom.
For Synden/at de tro icke
paa mig. Oc for Retfærdig-
hed/ At ieg gaar til Fade-
ren/ oc i see mig icke lenger.
For Dommen/at denne Ver-
dens Første er dømt.

Jeg haffuer endnu meget
at sige

at sige eder/ Men i kunde icke bære det nu. Men naar den Sandheds Aand kommer/ den skal lede eder i all Sandhed. Thi hand skal icke tale aff sig selff/ men huad hand hører/ det skal hand tale/ oc huad tilkommendis er/ skal hand forkynde eder. Den samme skal forklare mig/ thi hand skal tage det aff mit/ oc forkynde eder. Alt huad Faderen haffuer/ det er mit/ Der faare sagde ieg/ Hand skal tage det aff mit/ oc forkynde eder.

Om en liden stund/ da skulle I icke see mig/ oc atter

om en liden stund/saa skulle J
see mig/ thi ieg gaar til Fade-
ren. Da sagde nogle aff hans
Disciple til huer andre: Huad
er det / at hand siger til oss/
Om en liden stund/da skulle J
icke see mig/ oc atter om en li-
den stund/da skulle J see mig/
Oc at ieg gaar til Faderen?
Da sagde de/ Huad er det at
hand siger/om en liden stund?
Wi vide icke/ huad hand ta-
ler. Da merckte Jhesus/at de
vilde spørie hannem at/ Oc
hand sagde til dem: Der om
spørie J iblant huer andre/
at ieg sagde/ Om en liden
stund/

stund/da skulle J icke see mig/
oc atter om en liden stund/da
skulle i see mig. Sandelige/
sandelige/ Jeg siger eder: J
skulle græde oc hyle/men Ver-
dē skal glæde sig/oc i skulle vere
bedrøffuede/dog skal eders be-
drøffuelse omuendis til glæde.

En Quinde/naar hun fø-
der/da haffuer hun bedrøff-
uelse/ Thi hendis time er
kommē. Men naar hun haff-
uer født Barnet/ da tencker
hun icke mere paa dē nød/for
den glæde skyld/at Menisket
er født til Verden. Oc i haffue
nu ocsaa bedrøffuelse/Men ieg
vil

vil see eder igien/ oc eders hier-
te skal glæde sig/ oc der skal in-
gen tage eders glæde fra eder.
Oc paa den samme dag skulle
J icke spørie mig at noget.

Sandelige/ sandelige/ Jeg
siger eder/ Der som J bede Fa-
deren om noget i mit Naffn/
da skal hand giffue eder det.
Her til haffue i icke bedet i mit
Naffn. Beder/ saa skulle i faa/
at eders glæde skal vere fuld-
kommen. Saadant haffuer
ieg talet til eder ved Ord-
sprock. Men den tid skal kom-
me/ at ieg skal icke tale mere
met eder ved Ordsprock/ men
oben-

obenbare forkynde eder om
min Fader. Paa den samme
dag skulle I bede i mit Naffn.
Oc ieg siger eder icke/ at ieg
vil bede Faderen for eder/ Thi
Faderen elsker eder selff/ der
faare/ at i elske mig/ oc tro at
ieg er vdgaaen aff Gud. Jeg
vdgick fra Faderen/ oc kom til
Verden/ Jeg forlader Ver-
den igien/ oc gaar til Faderen.

Hans Disciple sige til han-
nem: See/ nu taler du oben-
barlige/ oc siger intet Ord-
sprock. Nu vide wi/ at du
veedst alle ting/ oc haffuer icke
behoff/ at nogen spør dig at/

Der

Der faare tro wi/ at du vd-
gickst aff Gud. Jhesus suare-
de dem: Nu tro i. See/ den
time skal komme/ oc er allere-
de kommen/ At i skulle atspre-
dis huer til sit/ oc forlade mig
alene. Men ieg er icke alene/
Thi Faderen er hos mig.
Dette haffuer ieg talet met
eder/ At i skulle haffue Fred i
Mig. J verdē haffue i Treng-
sel/ men verer trøstige/ Jeg
haffuer offueruundet verden.

Det XVII. Capittel
Johannis.

DEtte talede Jhesus / oc
løffte sine øyē op til Him-
melen/

melen/ oc sagde : Fader/ den time er her/ at du skalt forkla= re din Søn/ Paa det at din Søn oc skal forklare dig. Lige som du haffuer giffuet han= nem Mact offuer alt Kiød/ Paa det hand skal giffue dem alle det euige Liff/ som du haffuer giffuet hannem. Oc det er det euige Liff/ At de kien= de dig alene en sand Gud/ oc den du vdsende/ Jhesum Christum. Jeg haffuer for= klaret dig paa Jorden/ oc fuldkommet den Gierning/ som du haffuer giffuet mig/ at ieg skulde giøre. Oc forklare

mig/

mig nu du Fader/ hos dig
selff/met den klarhed som ieg
haffde hos dig/ før Verden
vaar. Jeg obenbarede dit
Naffn for Menniskene/ som
du haffuer giffuet mig aff
Verden. De vaare dine/oc du
haffuer giffuet mig dem/oc de
beuarede dit ord. Nu vide de/
at alt det som du haffuer giff-
uet mig/er aff dig. Thi de ord
som du haffuer giffuet mig/
gaff ieg dem/ oc de anamme-
de dem/oc kiende sandelige At
ieg vdgick fra dig/ oc tro at
du vdsende mig.

Jeg beder for dem/ oc ieg
beder

beder icke for Verden / men
for dem som du haffuer giff-
uet mig / thi de ere dine. Oc
alt det som mit er / det er dit /
oc det som dit er / det er mit / oc
ieg er forklaret i dem. Oc ieg
er icke mere i Verden / Men de
ere i Verden / oc ieg kommer
til dig. Hellige Fader / beuar
dem i dit Naffn / som du haff-
uer giffuet mig / at de bliffue
it / lige som wi. Den stund ieg
vaar hos dem i Verden / be-
uarede ieg dem i dit Naffn.
De sō du haffuer giffuet mig /
dem beuarede ieg / oc der er in-
gen fortafft aff dem / vden det

 fort-

fortaffte Barn/ at Scrifften skulde fuldkommis.

Men nu kommer ieg til dig/ oc taler saadant i Verden/ paa det de skulle haffue Min Glæde fuldkommen i sig. Jeg gaff dem dit ord/ Oc Verden hader dem/ Thi de ere icke aff Verden/ lige som ieg er oc icke aff Verden. Jeg beder icke/ at du skalt tage dem aff Verden/ men at du skalt beuare dem fra ont. De ere icke aff Verden/ lige som ieg er oc icke aff Verden. Hellige dem i din Sandhed. Dit Ord er Sandhed. Lige som du sende mig

mig til Verden/ saa sender ieg dem oc til Verden. Jeg helliger mig selff for dem/ paa det de skulle ocsaa vere helligede i Sandhed.

Jeg beder icke alene for dem/ men ocsaa for dem som formedelst deris Ord/ skulle tro paa Mig/ Paa det de skulle alle vere it/ lige som du Fader i mig/ oc ieg i dig/ at de skulle oc vere it i oss/ Paa det Verden kand tro/ at du vdsende mig. Oc ieg gaff dem den Herlighed/ som du haffuer giffuet mig/ at de skulle vere it/ lige som wi ere it. Jeg

i dem/ oc du i mig/ at de skulle
vere fuldkomne i it/ Oc at
Verden kand kiende/ at du vd-
sende mig/ oc elsker dem/ lige
som du elsker mig.

Fader/ Jeg vil/ at de som
du haffuer giffuet mig/ skulle
oc vere hos mig/ huor som ieg
er/ At de skulle see min Herlig-
hed/ som du haffuer giffuet
mig/ Thi du elskte mig før
end Verden bleff grundfest.
Retfærdige Fader/ Verden
kiender dig icke/ Men ieg kien-
der dig/ oc disse kiende at du vd-
sende mig. Oc ieg kundgior-
de dem dit Naffn/ oc vil kund-

gøre

gøre dem/ Paa det den Kiær-
lighed/som du elsker mig met/
skal vere i dem/oc ieg i dem.

Historia fremdelis.

OC der de haffde siunget
Loffsangen/ gick Jhesus
hen vd effter sin Seduane/
offuer den beck Cedron / til
Oliebierget. Oc hans Disci-
ple fulde hannem effter. Oc
Jhesus sagde til dem: J skul-
le i denne nat forarge eder alle
paa mig/ Thi det staar screff-
uet: Jeg skal sla Hyrden/ oc
Faarene skulle atspredis /
Men effter at ieg opstaar/da

vil ieg gaa hen faar eder i Ga-
lilea. Peder suarede/ oc sagde
til hannem: Der som de oc alle
forargede dem paa dig/ Saa
vil ieg dog aldri forarge mig.
Jhesus sagde til hannē: San-
delige siger ieg dig/ J dag/ vdi
denne nat/ før end Hanen gal
tho gange/ skalt du necte mig
tre gange. Men hand talede
end ydermere: Ja der som ieg
oc skulde dø met dig / da vilde
ieg icke necte dig. Lige det sam-
me sagde oc alle Disciplene.
Da kom Jhesus met dem
til en Haffue/ som hed Gethse-
mane/ der vaar en Vrte-
gaard

gaard/der gick Jhesus ind oc
hans Disciple. Men Judas
som hannem forraadde/viste
oc den sted/ Thi Jhesus for-
samlede sig offte der met sine
Disciple. Da sagde Jhesus til
dem: Sætter eder her/saa len-
ge ieg gaar der bort oc beder.

Oc hand tog Peder oc Ja-
cob/oc Hans til sig/de tho Ze-
bedei sønner/oc begynte at be-
drøffuis/ skelffue oc beffue/ oc
sagde til dem: Min Siel er
bedrøffuet indtil Døden/bliff-
uer her oc vaager met mig/
Beder/ paa det i skulle icke fal-
de i fristelse.

Oc hand sled sig fra dem ved it Stenskast/ oc falt paa knæ/ ned paa Jorden/paa sit Ansict/ Oc bad at den stund maatte gaa offuer / om det vaare mueligt/ oc sagde: Abba/ min Fader/ alting er dig mueligt. Tag denne Kalck bort fra mig/ Dog icke huad ieg vil/men huad du vilt. Oc hand kom til sine Disciple oc fant dem soffuendis/oc hand sagde til Peder: Simon/soffuer du? Kunde du icke vaage en time met mig? Vaager oc beder at i skulle icke falde i fristelse. Aanden er villig/

Men

Men Legemet er skrøbeligt.

Anden gang gick hand atter hen/bad/oc sagde: Min Fader/ Er det icke mueligt/ at denne Kalck kand gaa fra mig/ oden ieg skal dricke hannem/ da ske din vilie/ Oc hand kom oc fant dem atter soffuendis/ thi deris øyen vaare fulde aff søffn/ oc de viste icke huad de suarede hannem. Oc hand lod dem bliffue/ oc gick atter hen/ oc bad tredie gang/ oc talede de samme ord: Fader vilt du/ da tag denne Kalck fra mig/ Men dog ske icke min/ men din vilie.

Da obenbaredis en Engel aff Himmelen faar hannem/ oc styrckede hannem/ Oc det kom at hand stridde met Døden/ oc bad inderlige. Da bleff hans sued som Blods draaber/ de fulde paa Jorden.

Oc hand stod op aff Bønen/ oc kom til sine Disciple/ oc fant dem soffuendis aff bedrøffuelse/ oc sagde til dē: Ah ville i nu soffue oc huile? Hui soffue i? Det er nock/ See/ stunden er kommen/ at Menniskens Søn skal antuordis hen i Synderis hēder/ Staar op/ lader oss gaa. See/ den

mig

mig forraader/ er hart hos/
Beder at i icke falde i fristelse.
Oc strax/ som hand end-
nu talede/ See/ da kom Ju-
das en aff de Tolff frem/ der
hand haffde nu taget Skaren
til sig/ met de ypperste Pre-
sters oc Scrifftkloge/ Phari-
seernis oc de Eldste faar fol-
cket deris tienere/ oc hand
gick faare dem/ oc kommer
der hen/ met bluss/ lamper/
suerd/ oc met stenger. Oc For-
ræderen haffde giffuet dem it
Tegen/ oc sagde: Huilcken ieg
kysser/ den er det/ Griber han-
nem/ oc fører hannem varlige.
Der

Oc der de saae/som vaare omkring hannem / huad der vilde skee/sagde de til hannem: Herre / skulle wi sla til met suerd? Da haffde Simon Petrus it Suerd/oc drog det vd/ oc slo effter den ypperste Prestis suend/ oc hug det høyre Ore aff hannem / Oc den suend hed Malchus.

Da suarede Jhesus oc sagde: Lader dem dog giøre saa langt. Oc sagde til Peder: Stick dit suerd i balgen/ Thi huo som tager Suerdet/hand skal omkomme met Suerd. Eller ment du/ at ieg icke kunde bede

de bede min Fader / at hand tilſkickede mig mere end tolff Skock Engle? Skal ieg icke da dricke den Kalck / ſom min Fader gaff mig? Men huorlunde ſkulde Scrifften fuldkommis? Det ſkal alt ſaa gaa til. Oc hand rørde ved hans Øre oc lægte hannem. ¶

Paa den tid / ſagde Jheſus til de ypperſte Preſter oc Høffuitzmendene for Templen / oc de Eldſte / ſom vaare komne til hannem: J ere vdgangne / lige ſom til en Røffuere met Suerd / oc met Stenger at fange mig / haffuer ieg dog

daglige sidet hos eder / oc haffuer lært i Templen / oc J lagde icke en haand paa mig. Men dette er eders time oc mørckēs mact / paa det Scrifften skal fuldkommis. Men det er altsammen skeet / at Propheternis scrifft skulde fuldkommis. Da forlode alle Disciplene hannem / oc flyde.

Oc der vaar en vng karl / som fulde hannem effter / hand vaar klædt met it linklæde paa sit bare Legeme / oc de vnge karle grebe hannē. Men hand slap Linklædet / oc flyde nøgen fra dem.

Men Skaren oc den øff-
uerste Høffuitzmand/ oc Jø-
dernis Tienere toge Jhesum/
oc bunde hannem/ oc førde
hannem først til Annas/
hand vaar Caiphas Suo-
ger/ som vaar det aar ypper-
ste Prest. Men det vaar Cai-
phas som raadde Jøderne/
Det vaar gaat/ at it Men-
niske døde for Folcket.

Oc de førde Jhesum hen
til Caipham den ypperste
Prest/ det er/ til den øffuerste
Bisp faar Presterne/ der som
alle de ypperste Prester oc
Eldste/ oc Scrifftkloge vaare

 forsam-

forsamlede. Men Simon Petrus fulde Jhesum langt effter/oc en anden Discipel/indtil den ypperste Prestis Sal/ Den samme Discipel vaar bekient met den ypperste Prest/ oc gick ind met Jhesu i den ypperste Prestis Sal. Men Peder stod vden faare dørren. Da gick den anden Discipel som vaar bekient met den ypperste Prest hen vd/ oc talede met Døruocterskē/ oc flide Peder ind.

Men Suennene oc Tienerne stode/oc haffde giort en kulild der nedre mit i Salen/oc

varm-

værmde sig/thi det vaar kalt. Oc Peder stod hos dem/ oc værmde sig/ paa det hand kunde see/huad ende det vilde faa. Men den ypperste Prestis pige som tog vare paa dørren/ saa Peder side ved Liuset/der hand værmde sig/ oc stirrede paa hannem/ oc sagde til hannẽ: Oc du vaarst met Jhesu aff Galilea? Est du icke oc en aff dette Menniskis Disciple? Da nectede hand det for dem alle/ oc sagde: Quinde/ Jeg er icke/ Jeg kiender hannem icke/ Jeg veed oc icke huad du siger.

Men den ypperste Prest
spurde Jhesum om hans
Disciple/ oc om hans Lær-
dom. Jhesus suarede han-
nem: Jeg haffuer talet oben-
barlige faar Verden/ Jeg lær-
de altid i Scholen oc vdi
Templen/der som alle Jøder-
ne komme tilsammen/ oc ieg
haffuer intet talet i Løndom.
Hui spør du mig der at? Spør
dem der at/ som haffue hørt
huad ieg talede til dem/ See/
de vide huad ieg haffuer sagd.
Som hand det talede/ gaff en
aff tienerne/ som der stod hos/
Jhesu en Kindhest/ oc sagde:
Skalt

Skalt du saa suare den yp-
perste Prest? Jhesus suarede
hannem: Haffuer ieg talet
ilde / da beuys det at det er
ont / Men haffuer ieg talet
ret/hui slar du mig? Oc An-
nas sende hannem bunden til
den ypperste Prest Caiphas.

Men Simon Petrus stod
i forgaarden oc værmde sig/
Oc liden stund effter den før-
ste nectelse/ som hand gick vd
i Forgaarden / goel Hanen.
Oc en anden pige saa han-
nem/oc begynte atter at sige
til dem som der stode hos:
Denne vaar ocsaa met Jhesu

aff Nazareth. Da sagde de til hannem: Est du icke en aff hans Disciple? Oc en anden sagde: Du est en aff dem. Oc hand nectede atter/ oc soer der til/ oc sagde: Menniske ieg er icke/ oc ieg kiender icke det Menniske.

Oc noget der effter ved en stund/ stadfeste en anden met dem som omkring stode/ oc sagde: Sãdelige/ du est en aff dem/ Thi du est en Galileer/ oc dit Maal røber dig. En aff den ypperste Prestis suenne hues frende Peder haffde hugget Øret aff/ siger: Saa ieg

dig icke i Vrtegaarden hos hannem? Da begynte hand at forbande sig oc suerre: Jeg kiender det Menniske icke/ der i tale om.

Oc strax der hand endnu talede/ goel Hanen anden gang. Oc Herren/ vende sig/ oc saa paa Peder. Oc Peder tenckte paa Herrens ord som hand sagde til hannem: Før end Hanen gal tho gange/ skalt du forsuere mig tre gange. Oc Peder gick hen vd/ oc græd bitterlige.

Men de ypperste Prester/ oc de Eldste oc det gantske

Raad / søcte falskt Vidnes-
byrd mod Jhesum/paa det de
kunde komme hannem til dø-
de/oc de funde intet/ Oc alli-
geuel at der ginge mange fal-
ske Vidne frem / men deris
vidnesbyrd komme icke offuer
it. Pa det siste stode der op/oc
traadde thu falske vidne
frem / oc sagde falskt vidne
mod hannem/ oc sagde: Wi
haffue hørt at hand sagde/
Jeg kand oc vil nedbryde den
Guds Tempel/som er giort
met hender/oc inden tre dage
bygge en anden/ som icke er
giort met hender. Oc deris
vid-

vidnesbyrd komme icke endnu offuer it.

Oc den ypperste Prest stod op iblant dem/ oc spurde Jhesum at/ oc sagde: Suarer du intet til det/ som disse vidne mod dig? Men Jhesus tagde stille/ oc suarede intet.

Da spurde den ypperste Prest hannem atter at/ oc sagde til hannem: Est du Christus den Velsignedis Søn? Jeg besuer dig ved den leffuendis Gud/ at du siger oss/ om du est Christus Guds Søn. Jhesus sagde: Du siger det/ Jeg er/ Dog siger ieg

eder/ Nu her effter skal det skee at i skulle see Menniskens søn/ side hos krafftens høyre Haand/ oc komme i Himmelens skyer. Da sønderreff den ypperste Prest sine klæder/ oc sagde: Hand bespaattede Gud/ Huad haffue wi lenger Vidnesbyrd behoff? See/ nu haffue i hørt hans Guds bespaattelse/ huad tyckis eder? De fordømde hannem alle/ oc sagde: Hand er skyldig at dø.

Men de Mend/ som hulde Jhesum/ bespaattede hannē/ oc spyttede vdi hans Ansict/

oc sloge hannem met knytte neffue / Men nogle andre skiulte hans Ansict / oc sloge hannem i Ansictet / besynderlige tienerne oc sagde: Spaa oss Christe / huo er den / der dig slog? Oc mange andre bespaattelser de sagde imod hannem.

Men om morgenen forsamlede sig alle de ypperste Prester / Scrifftkloge oc folckenis Eldste / oc det gantske Raad / oc hulde it raad offuer Ihesum / at de kunde sla hannem ihiel / Oc de førde hannem hen op faar deris Raad

oc sag-

oc sagde: Est du Christus / sig
oss det. Hand sagde til dem:
Siger ieg eder det / da tro i det
icke / Men atspør ieg eder / da
suare i icke / oc lade mig dog
icke løs. Der faare / nu her eff-
ter skal Menniskens Søn side
hos Guds krafftis høyre
Haand. Da sagde de alle: Est
du da Guds Søn. Hand
sagde til dem: J sige det / thi
ieg er. Da sagde de: Huad
haffue wi lenger vidnesbyrd
behoff? wi haffue selff hørt det
aff hans mund. Actus III

Oc den gantske hob stod
op / oc bunde Jhesum / oc førde
han

hannem bunden fra Caipha
til Domhuset/ oc antuordede
Landzherren Pontio Pilato
hannem/ oc det vaar aarle.
Der Judas som hannem
forraadde saa det/ at hand
vaar fordømt til døde/ Da
angrede hannem det/oc hand
bar de trediue Sølff penninge
til de ypperste Prester oc Eld-
ste igien/oc sagde: Jeg giorde
ilde/ at ieg forraadde vskyl-
digt Blod. De sagde: Huad
kommer det oss ved? See du
der til. Oc hand kaste Sølff
penningene i Tempelen/
Skyndede sig der fra/ gick

bort oc hengde sig selff / Oc
brast mit i thu/ oc alt hans
Induaal vdueltis.

Men de ypperste Prester
toge Sølff penningene / oc
sagde: Det sømer sig icke at
wi legge dem i Guds kiste/
Thi det er Blod penninge.

Saa hulde de it Raad/oc
kiøbte for de Sølff penninge oc
wretfærdige Løn / en Potte-
mageris Ager/ til at iorde
Pillegrime vdi. Oc det er
kundgiort faar alle dem/som
bo i Jerusalem/ saa/ at den
samme ager kaldis paa deris
Maal Hakeldama/ det er/en
Blod-

Blodager/ indtil paa denne dag. Da er fuldkommet/ det som sagt er ved Propheten Jeremias/ der som hand siger:

De haffue taget trediue Sølff penninge/ der den solde bleff betalet met/ huilcken de kiøbte aff Israels Børn/ Oc haffue giffuet dem for en Pottemageris ager/ Som Herren befalede mig.

Men Jøderne ginge icke i Domhuset/ paa det de skulde icke bliffue vrene/men maatte æde Paaske. Da gick Pilatus vd til dem/ oc sagde:

Huad klagemaal føre i imod dette Menniske? De suarede/ oc sagde til hannem: Vaare denne icke en Misdedere / da haffde wi icke antuordet dig hannem. Da sagde Pilatus til dem: Saa tage i hannem hen/ oc dømmer hannem effter eders Low. Da sagde Jøderne til hannem: Wi tørre ingen dræbe/ Paa det at Jhesu ord skulde fuldkommis som hand sagde/ der hand gaff tilkiende/ huilcken Død hand skulde dø.

Oc de ypperste Prester oc de Eldste begynte at klage

hart

hart paa hannem/ oc sagde:
Denne finde wi/ at hand aff-
uender Folcket/ oc forbiuder
at giffue Keyseren Skat/oc si-
ger/ Hand er Christus en
Konge. Da gick Pilatus ind
igien i Domhuset/ oc kaldede
Jhesum/ oc sagde til han-
nem: Est du Jøde Konge?
Jhesus suarede staaendis
faar hannem: Taler du det
aff dig selff/Eller haffue andre
sagd dig det om mig? Pila-
tus suarede: Er ieg en Jøde?
Dit Folck oc de ypperste Pre-
ster/ antuordede dig mig:
Huad haffuer du giort? Jhe-
J sus

sus suarede : Mit Rige er
icke aff denne Verden/Vaare
mit Rige aff denne Verden/
mine Tienere skulde stride
der faare / at ieg skulde icke
antuordis Jøderne/Men nu
er mit Rige icke der aff. Da
sagde Pilatus til hannem:
Saa est du alligeuel en Kon-
ge? Jhesus suarede: Du siger
det/Jeg er en Konge. Jeg er
der til født/oc kommen i Ver-
den/ at ieg skal vidne Sand-
hed : Huo som er aff Sand-
hed/ hand hører min røst.
Pilatus siger til hannem:
Huad er Sandhed.

Oc

Oc der hand dette sagde/
gick hand vd til Jøderne
igien/oc siger til dem: Jeg fin-
der ingen skyld i dette Men-
niske. Oc der de ypperste Pre-
ster oc Eldste klagede paa
hannem/da suarede hand in-
tet. Da spurde Pilatus han-
nem atter at/oc sagde: Sua-
rer du intet? See huor hart
de beklage dig? hører du icke?
Oc hand suarede hannem
icke til it ord/Saa at Landz-
herren oc forundrede sig saare.

Men de hulde ved/oc sag-
de: Hand haffuer oprørt Fol-
cket/der met at hand haffuer

lært hid oc did i alt det Jødis-
ke land/oc begynte i Galilea/
hid indtil.

Men der Pilatus hørde
Galileam/ spurde hand om
hand vaar aff Galilea? Oc
der hand fornam at hand
vaar vnder Herodis Øffrig-
hed/ da forsende hand han-
nem til Herodes/som vaar oc
i Jerusalem vdi samme dage.

Der Herodes saa Ihe-
sum/bleff hand meget glad/
Thi hand haffde gierne len-
ge siden seet hannem / Thi
hand haffde hørt meget om
hannem/oc haabedis at skul-
de see

de see it Tegen aff hannem. Oc hand spurde hannem i mange maade / Men hand suarede hannem intet. Oc de ypperste Prester oc Scrifftkloge stode oc klagede hart paa hannem. Men Herodes met sine Hoffsinder foractede oc bespaattede hannem/ hengde it huit klæde om hannem/ oc sende hannem til Pilatum igien. Paa den dag bleffue Pilatus oc Herodes Venner met huer andre/Thi de vaare før huer andris fiender.

Men Pilatus kaldede de ypperste Prester/ oc de Off-

uerste oc Folcket tilsammen / oc sagde til dem: I haffue ført dette Menniske til mig / som den der omuender Folcket / Oc see / Jeg haffuer forhørt hannẽ for eder / oc finder ingen aff de sager hos dette Menniske / som i skylde hannẽ faare / Herodes icke heller / Thi ieg sende eder til hannẽ / oc see / mand haffuer intet ført hannem paa / som hand bør at dø faar. Derfaar vil ieg straffe hannem / oc lade hannem løs.

Men paa Høytiden / skulde Landzherren effter Høytidens seduane / giffue Folcket

en

en Fange løs/ huilcken de be-
gerede/ Oc hand haffde paa
den tid en Fange/ en besyn-
derlig faar andre/ en Misde-
dere oc en Mordere som hed
Barrabas/ huilcken som met de Barrabba vide Arndt p. 559.
de Oprøriske vaar kast i feng-
sel/ som haffde giort it Mord
vdi it oprør i Staden/ Oc fol-
cket gick op/ oc bad/ at hand
vilde giøre som hand pleyde.
Oc der de vaare forsamlede/
sagde Pilatus til dem: J haff-
ue en seduane/ at ieg skal giff-
ue eder en løs om Paasken/
huilcken ville i at ieg skal giff-
ue eder løs/ Barrabam/ eller

Jhesum Jøde Konge? som kaldis Christus? Thi hand viste vel/ at de ypperste Prester haffde antuordet hannem hen aff had.

Oc der (Pilatus) hand sad paa Domstolen / skickede hans Hustru bud til hannem / oc lod hannem sige: Befatte dig intet met denne Retfærdige/ Jeg haffuer lidt meget i dag vdi drømme faar hans skyld.

Men de ypperste Prester oc de Eldste toge Folcket met ord / at de skulde bede om Barrabas/ oc affliffue Jhesum.

sium. Da suarede nu Landz-
herren/oc sagde til dem: Huil-
cken ville i at Jeg skal giffue
eder løs aff disse tho. Da rob-
te den gantske hob/ oc sagde:
Bort met denne/ oc giff oss
Barrabam løs. Da robte
Pilatus atter til dem/ oc vil-
de lade Jhesum løs/oc sagde:
Huad skal ieg da giøre met
Jhesu/ om huilcken der sigis
hand er Christus. Men de
robte alle oc sagde: Kaarsfeste
Kaarsfeste hannem. Da sagde
hand tredie gang til dem:
Huad ont haffuer da denne
giort? Jeg finder ingen døde-
J v lig

lig sag met hannem/ derfaare vil ieg straffe hannem/ oc lade hannem løs. Men de skrege end meget mere/oc sagde: Kaarsfeste hannem/ met stort skrig/ oc begerede at hand skulde kaarsfestis/ oc deris oc de ypperste Presters skrig fick offuerhaand.

Da tog Pilatus Jhesum oc lod hudstryge hannem. Men Landzherrens Stridzmend toge Jhesum til sig i Domhuset/oc forsamlede til hannem den gantske Skare/ Oc de førde hannem aff/ oc hengde en Purpur kaabe om

han-

hannem/oc flættede en Torne Krone/ oc sætte hende paa hans Hoffuet/ oc it Rør i hans høyre haand/Oc bøyede knæene faar hannem/ oc spaattede hannem/ oc begynte at hilse hannem/ oc sagde: Hil vere du kiære Jøde Konge. Oc de gaffue hannem kindeheste/ oc de spytte paa hannem/ oc toge Røret/ oc sloge hans Hoffuet der met/ oc fulde paa knæ/ oc tilbade hannem.

Da gick Pilatus vd igien/ oc sagde til dem: Seer/ Jeg leder hannem hid vd til eder/

at

at i skulle vide at ieg finder
ingen skyld met hannē. Saa
gick Jhesus vd/oc bar en Tor-
ne Krone/ oc Purpur klæde.
Oc hand siger til dem: See/
huilcket Menniske. Der de
ypperste Prester oc Tienerne
saae hannem/robte de/oc sag-
de: Kaarsfeste/kaarsfeste han-
nem. Pilatus siger til dem:
Tage i hannem hen/oc kaars-
fester hannem/ thi ieg finder
ingen skyld i hannem. Jø-
derne suarede hannem: Wi
haffue en Low/oc effter den
Low skal hand dø/ thi hand
haffuer giort sig selff til Gudz
Søn.
Der

Der Pilatus hørde det ord / fryctede hand sig end mere / Oc hand gick ind igien i Domhuset / oc siger til Jhesum: Hueden est du? Men Jhesus gaff hannem intet suar. Da sagde Pilatus til hannem: Taler du icke met mig? Veedst du icke / at ieg haffuer mact at Kaarsfeste dig / oc at ieg haffuer mact at giffue dig løs? Jhesus suarede: Du haffde ingen mact offuer mig / der som hun icke vaar giffuen dig her offuen ned. Der faare / den som antuordede mig dig / hand haffuer

uer

uer større Synd. Der effter tencke Pilatus paa / huorledis hand kunde lade hannem løs. Men Jøderne robte / oc sagde: Lader du denne løs / da est du icke Keyserens Ven / Thi huo sig giør til Konge / hand er imod Keyseren.

Der Pilatus hørde det ord / ledde hand Jhesum vd / oc sætte sig paa Domstolen / paa den Sted / som kaldis Stenlagd / Men paa Ebraiske Gabbatha. Oc det vaar Beredelsens dag i Paaske / ved den siette time / Oc hand siger til Jøderne: Seer / det er

eders Konge. Men de robte: Bort / bort met hannem / Kaarsfest hannem. Pilatus siger til dem: Skal ieg kaarsfeste eders Konge? De ypperste Prester suarede: Wi haffue ingen Konge uden Keyseren.

Der Pilatus saa / at hand beskaffede intet / Men at der bleff it meget større Bulder / hand vilde dog giøre folcket fyldist / Oc Pilatus dømde at deris begering skulde skee / Da tog hand Vand / oc toede henderne faar folcket / oc sagde: Jeg er wskyldig i denne Retfærdigis blod / Seer i til. Da

suare-

suarede det gantske Folck/ oc
sagde: Hans Blod kome off-
uer oss oc offuer vore Børn.

Da gaff hand dem Bar-
rabam løs/ som vaar kast i
fengsel for Oprør oc Mord
skyld/ om huilcken de bade.
Men Jhesum lod hand hud-
stryge oc bespaatte/ oc fick
hannem hen effter deris vil-
ie oc beger at Kaarsfestis.

Da toge Stridzmendene
Jhesum/ oc førde hannem aff
Purpuret/ oc førde hannem
i sine egne klæder/ oc førde
hannem bort/ at de skulde
kaarsfeste hannem/ oc hand
bar

bar sit Kaarß. Oc der de gin-
ge vd/ paafunde de it Men-
niske/ der gick frem/ som hed
Simon aff Cirene/ som kom
aff marcken/ huilcken der
vaar Alexandri oc Ruffi fa-
der/ hannem tuingde de til/
at hand bar hannem Kaarß-
set/ oc de lagde Kaarßet paa
hannem/ at hand bar det eff-
ter Jhesum.

Oc der fulde en stor hob
Folck oc Quinder effter han-
nem/ som ynckelige klagede oc
begræde hannem: Men Jhe-
sus vende sig om til dem/ oc
sagde: J Døtter aff Jerusa-

 lem/

lem/ græder icke offuer mig/
Men græder offuer eder selff/
oc offuer eders Børn. Thi
see/ Den tid skal komme/ i
huilcken mand skal sige: Sa-
lige ere de vfructsommelige/
oc de Liff som icke fødde/ oc de
Bryst/ som icke gaffue di. Da
skulle de begynde at sige til
Biergene: Falder offuer oss/
oc til Høyene: Skiuler oss:
Thi at giør mand det/ met it
grønt Træ/ huad vil bliffue
met det tørre?

Der bleffue oc tho andre
Misdedere førde bort/ at de
skulde affliffuis met hannem.

Oc de førde hannem til den Sted som kaldis paa Ebraiske Golgatha / det er vdlagt Hoffuetpande sted / oc de gaffue hannem Edicke eller Myrrha at dricke i Vin/ blandet met Galde / Oc der hand smagede det/vilde hand icke dricke / Oc de kaarsfeste hannem paa den sted som kaldis Golgatha / oc de tho Misdedere met hannem/Den ene ved den høyre/ oc den anden ved den venstre side/ Oc Jhesum mit imellem. Da bleff Scrifften fuldkommen som siger : Hand er regnet

 blant

blant Misdedere. Oc det
vaar paa den tredie time der
de Kaarsfeste hannem / Oc
Jhesus sagde: Fader / forlad
dem / Thi de vide icke huad
de giøre.
Da screff Pilatus en Off-
uerscrifft / offuen offuer hans
hoffuet / huad skyld mand gaff
hannem / oc Aarsage til hans
død / oc sætte hende paa Kaars-
set / oc der vaar screffuet: Jhe-
sus aff Nazareth Jøde kon-
ge. Denne Offuerscrifft læsde
mange Jøder / Thi steden
vaar nær hos Staden / som
Jhesus er kaarsfest. Oc det
vaar

vaar screffuet paa Ebraiske/
Gredske oc Latinske maal.
Da sagde Jødernis ypperste
Prester til Pilatum: Scriff
icke Jøde konge/ Men at
hand sagde/ Jeg er Jøde kon-
ge. Pilatus suarede: Det som
Jeg screff/ det screff Jeg.

Oc Stridzmendene/ der
de haffde kaarsfest Jhesum/
toge de hans Klæder/ oc gior-
de fire parte/ huer Stridz-
mand en part/ der til ocsaa
Kiortelen/ Men Kiortelen
vaar knyt/ tuindet fra øffuer-
ste/ oc slæt igennem. Da sag-
de de til huer andre: Lader oss

icke dele hannem/ Men kaste
Laad der om hues hand skal
vere. Paa det Scrifften skul-
de fuldkommis som siger: De
skiffte mine Klæder iblant
sig/ Oc kaste laad om min
Kiortel. Oc de sade der/ oc to-
ge vare paa hannem. Dette
giorde Stridzmendene. Oc
Folcket stod oc saa der paa.

Oc der stod hos Jhesu
kaars/ hans Moder/ Oc
hans Moders syster/ Maria
Cleophas hustru/ oc Maria
Magdalene. Der nu Jhesus
saa sin Moder/ oc den Disci-
pel staa der hos/ som hand
haffde

haffde kiær/ da siger hand til sin Moder: Quinde/ see/ det er din Søn. Der efter siger hand til Discipelen: See/ det er din Moder. Oc fra den time tog Discipelen hende til sig. Dnca palm

Men de som der ginge D. frem bespaattede hannem/ oc røste deris Hoffuet/ oc sagde: Tui dig/ huor deylige nedbryder du Templen/ oc opbygger den i tre dage/ Hielp dig nu selff/ Est du Guds Søn/ da stig hid ned aff kaarsset. Lige saa spaattede ocsaa de ypperste Prester hannem

iblant huer andre met de Scrifftkloge oc Eldste/ oc Folcket/oc sagde: Hand haff-uer hiolpet andre/oc kand icke hielpe sig selff/ Er hand Christus/oc Jsraels konge/ den Guds vdualde/ da hielpe sig selff/ oc stige sig nu ned aff Kaarsset saa wi see der paa/ saa ville wi tro hannem/ hand forlod sig paa Gud/ hand frelse hannem nu om hand haffuer lyst til hannem/ Thi hand sagde/ Jeg er Guds Søn. Lige saa forhaanede ocsaa Røffuerne hannem/ som vaare kaarsfeste

met

met hannem. Der bespaatte-
de oc Stridzmendene han-
nem/ traadde til hannem/ oc
bare hannem Edicke/ oc sag-
de: Est du Jøde konge/ da
hielp dig selff.

Men en aff Misdederne/
som vaare hengde bespaat-
tede hannem oc sagde: Est
du Christus/ da hielp dig
selff/ oc oss. Da suarede den
anden/ straffede hannem oc
sagde: Frycter du dig ocsaa
icke faar Gud? du som dog
est i lige Fordømmelse/ oc
sandelige/ wi ere tilbørlige
der vdi/ thi wi faa det vaare

gierninger forskyldede / Men denne handlede intet vskikeligt. Oc hand sagde til Jhesum: Herre/ tenck paa mig/ naar du kommer i dit Rige. Oc Jhesus sagde til hannem: Sandelige ieg siger dig/ J dag skalt du vere met mig i Paradis.

Oc der det vaar ved den siette time/ bleff it Mørck offuer det gantske Land / indtil ved den niende time / Oc Solen miste sit skin/Oc ved den niende time/robte Jhesus høyt/oc sagde: Eli/ Eli/ lama asabthani? Det er vdlagt: Min

Gud/

Gud/ min Gud / huorfaare haffuer du forlat mig ? Oc nogle som stode der hos/ der de det hørde/ sagde de: See/ hand kalder paa Elias. Der effter som Jhesus viste / at alting vaar nu fuldkommen/ at Scrifften skulde fuldkommis/ siger hand: Mig tørster. Der stod it kar fult aff Edicke/ Oc strax løb en aff dem hentog en Suamp / oc fylte hannem met Edicke/ oc Jsop/ oc stack hannem paa it Rør/ oc holt hannem det der til Munden/ oc gaff hannem dricke/ oc sagde met de andre:

Holt/

Holt/ lader oss see/om Elias
kom̃er oc tager hannem ned.
Der Jhesus haffde nu taget
Edicken/sagde hand: Det er
fuldkommet. Oc Jhesus robte
atter høyt/ oc sagde: Fader/
Jeg befaler min Aand i dine
hender/ Oc som hand det sag-
de/ bøyde hand Hoffuedet oc
opgaff hand sin Aand.
Oc see/ Forhenget i
Templen reffnede i thu styc-
ker fra det øffuerste til det ne-
derste/ oc Jorden beffuede/ oc
stenene brøste sønder/oc graff-
uene lode sig op/ oc der stode
mange hilligens Legeme op
som

som soffue/ oc ginge aff Graff-
uene effter hans opstandelse/
oc komme i den hellige Stad/
oc obenbaredis faar mange.
Men Høffuitzmanden/ som
stod der hos tuert offuer fra
hannem/ oc de som vaare hos
hannem/ oc beuarede Jhe-
sum/ der de saae at hand vd-
gaff Aanden met saadant
rob/ oc saae det Jordskel/ oc
huad der skede/ da forfærdedis
de saare/ oc prisede Gud/ oc
sagde: Sandelige/ denne vaar
it retfærdigt Menniske/ oc
Guds Søn. Oc alt det Folck
som der vaar hos/ oc saae til/
der

der de saae/det som skede/ slo-
ge de sig for deris Bryst/ oc
vende til bage igien. Oc alle
hans Tilhengere stode langt
borte/ oc mange Quinder
som effterfulde hannem aff
Galilea/ oc saae alt dette/
Blant huilcke vaar Maria
Magdalena/oc Maria den
lilde Jacobs oc Joses mo-
der/ oc Salome Zebedei
Børns Moder/som oc haffde
effterfult oc tient hannem
der hand vaar i Galilea/oc
mange andre/ som vaare
gangne op til Jerusalem met
hannem.

Men

Men Jøderne/ efftersi at det vaar beredelsens dag/ at deris Legeme skulde icke bliff-ue paa Kaarsset Sabbathen offuer (Thi den samme Sab-baths dag vaar stor) da bade de Pilatum/ at deris Been maatte brydis/ oc tagis aff. Da komme Stridzmendene oc brøde Benene paa den Første/ oc den Anden/ som vaar kaarsfest met hannem. Men der de komme til Jhe-sum/ oc de saae/ at hand vaar allerede død/ brøde de icke hans Been/ Men en aff Stridzmendene obnede hans

Side

Side met it Spiud / oc strax
gick der Blod oc Vand vd.
Oc den som det haffuer seet /
hand vidnede det / oc hans
vidnesbyrd er sant / Oc den
samme veed at hand siger
Sandhed / paa det i oc skulle
tro. Thi dette skede at Scriff-
ten skulde fuldkommis: I
skulle icke sønderbryde noget
Been paa hannem. Oc atter
siger en anden Scrifft: De
skylle see i huilcken de stunge.
Men der effter om affte-
nen / effterdi at det vaar bere-
delsis dagen / huilcken der er
faar Sabbathen / da kom en
rig

rig mand/Joseph aff Jøder-
nis Stad Arimathia/en god
retfærdig ærlig Raadmand/
der icke haffde samtyct i deris
raad oc handel/huilcken som
oc ventede Guds rige/ som
vaar en aff Jhesu Disciple/
dog lønlige/ thi hand frycte-
de Jøderne/ hand dristede
sig til/oc gick ind til Pilatum
oc bad hannem/ at hand
maatte tage Jesu Legeme
aff: Da forundrede Pilatus
sig/ at hand vaar allerede
død. Oc hand kaldede Høff-
uitzmanden/ oc spurde han-
nem at/om hand haffde veret

lenge død. Oc der hand for-
merckte det aff Høffuitzman-
den / da gaff hand Joseph
Jhesu Legeme / oc befoel at
mand skulde antuorde han-
nem det. Oc Joseph kiøbte it
Linklæde. Der kom ocsaa Ni-
codemus / som før vaar kom-
men til Jhesum om natten /
oc bar Myrre oc Aloes sam-
men blandede / ved hundrede
pund. Da toge de Jhesu Le-
geme som vaar nedtaget / oc
suøbte det i it rent Linklæde /
oc bunde det met linede klæ-
der met dyrebar Salue / som
Jøderne pleye at begraffue.
Der

Der vaar ocsaa hos paa den
sted som hand bleff kaarsfest/
en Vrtegaard/oc i Vrtegaar-
den en ny Graff / som vaar
Josephs/ huilcken hand haff-
de ladet hugge i en Sten / i
huilcken der vaar aldri nogen
lagd / Der lagde de Jhesum
hen/ for Jødernis Beredel-
sis dag skyld/ oc Sabbathen
gick paa/effterdi at Graffuen
vaar nær/ Oc de velte en stor
Sten faar dørren paa Graff-
uen/oc ginge bort. Men Ma-
ria Magdalena vaar der oc
den anden Maria Joses/ de
sætte sig tuert offuer fra

Graffuen met de andre Quin-
der som vaare komne met
hannem aff Galilea/ oc saae
til/ huor hen / oc huorledis
hans Legeme bleff lagd. Oc
de vende dem til bage / oc be-
redde dyrebare Vrter oc
Salue/ oc Sabbathen offuer
vaare de stille effter Loven.

Den anden dag/ som føl-
ger effter Beredelsens dag/
Komme de ypperste Prester
oc Phariseer endrectelige til
Pilatum/oc sagde: Herre/Wi
komme ihu/ at denne Bedra-
gere sagde/der hand end leff-
de/ Jeg vil effter tre dage op-
staa.

ſtaa. Befal der faare/ at mand foruarer Graffuen/ indtil den tredie dag/ Paa det hans Diſciple ſkulle icke komme/ oc ſtiele hannem/ oc ſige til Folcket/ Hand er opſtaaen fra de døde/ Oc det ſiſte bedregeri ſkal bliffue verre end det førſte. Pilatus ſagde til dem: Der haffue i Vectere/ gaar hen/ oc foruarer ſom i vide. De ginge hen/ oc foruarede Graffuen met Vectere/ oc beſeglede ſtenen.

Ende paa Jheſu Chriſti
Pinis hiſtorie.

Jhesu Christi

ærefulde Opstandelsis oc Himmelfartz Historie/ effter de fire Euangelisters bescriffuelse.

DEr Sabbathen vaar forgaaen/ da kiøbte oc beredde Maria Magdalena/ oc den anden Maria som kaldis Jacobi oc Salome/ oc Johanna/ oc de andre Quinder som vaare met dem/ oc som komme met Jhesu aff Galilea/ dyrebar Smørelse at de skulde komme oc salue Jhesum/ fordi de huilde offuer

paa

paa Sabbathen efter Louen.

Om Sabbathen at aff-
ten/huilcken der begyntis den
førſte hellige dag i Sabba-
therne/om morgenen/ meget
aarle/ der det vaar endnu
mørckt/ komme de til Graff-
uen der Sol opgick/ oc ba-
re met dem dyrebar ſalue ſom
de haffde beredt/ Oc ſee/ der
ſkede it ſtort Jordſkel/ Thi
Herrens Engel kom ned aff
Himmelen/ oc gick til oc vel-
te Stenen fra Dørren/oc ſæt-
te ſig der paa/ oc hans ſkic-
kelſe vaar lige ſom Liunet/ oc
hans klæder huide ſom ſne.

Men Vecterne forfærdedis aff fryct oc bleffue lige som de haffde veret døde.

Oc Quinderne sagde til huer andre: Huo skal velte oss Stenẽ fra Døren paa Graffuen? fordi hand vaar meget stor/ oc de saae der hen/ oc bleffue var at Stenen vaar affuelt fra Graffuen. Oc de ginge ind i Graffuen/ oc funde icke den Herris Jhesu Legeme/ Da løber Maria Magdalena hen/ oc forkynder det. Oc der de Quinder vaare bedrøffuede der faare/ at Jhesu Legeme vaar icke der/

See/

See/ da stode tho Mend hos
dem met skinnende klæder. Oc
de forfærdedis oc sloge deris
Ansict ned til Jorden. Da
sagde de til dem: Hui lede i
effter den Leffuendis hos de
døde? Hand er icke her/ hand
er opstaaen/ Tencker der
paa/ huorledis hand talede
til eder der hand vaar i Gali-
lea/ oc sagde/ Menniskens
Søn skal antuordis hen i
Syndernis hender/ oc kaars-
festis/ oc opstaa tredie dag.
Oc de tencte paa hans ord/ oc
ginge fra Graffuen igien/ oc
kundgiorde alt dette faar de

Elleffue / oc alle de andre / oc de sagde dette faar Apostlene / Oc deris ord siuntis dem at vere lige som løs tale / oc de trode dem icke.

Der nu Maria Magdalena saa løber (som sagd er) oc kommer til Simon Petrum / oc til den anden Discipel / huilcken Jhesus elskte / oc siger til dem: De haffue bort taget Herren aff Graffuen / oc wi vide icke huor de lagde hannem.

Da gick Peder oc den anden Discipel hen vd / oc komme til Graffuen. Saa løbe de
tho

tho met huer andre / oc den anden Discipel løb faare/fastere end Peder / oc kom først til Graffuen/ Koger der ind/ oc seer Linklæderne lagde/ Men hand gick icke der ind. Da kom Simon Petrus effter hannē/oc gick ind i Graffuen/ oc seer Linklæderne lagde / oc den Suede dug som vaar bunden om Jhesu Hoffuet/ icke lagd hos Linklæderne / men særdelis sammen suøbt paa en besynderlig sted/ Da gick oc den anden Discipel ind / som kom først til Graffuen/ och saa/ oc trode det.

det. Thi de viste endda icke Scrifften/ at hand skulde opstaa fra de Døde. Da ginge Disciplene tilsamen igien. Oc Peder vndrede paa/ huorledis det gick til.

Maria stod vden faare Graffuen oc græd. Som hun nu græd/ Koger hun i Graffuen/ oc seer tho Engle side i huide klæder/ den ene hos hoffuedet/ oc den anden hos føderne/ der som de haffde lagd Jhesu Legeme/ Oc de sagde til hende: Quinde hui græder du? Hun siger til dem: de toge min Herre bort/ oc icg

veed

veed icke huor de lagde hannem. Oc som hun det sagde/ vende hun sig til bage/ oc seer Jhesum staa/ oc veed icke at det er Jhesus. Jhesus siger til hende: Quinde/ hui græder du? Huē leder du effter? Hun meente det haffde veret Vrtegaardzmanden/ oc siger til hannem: Herre/ haffuer du baaret hannem bort? da sig mig huor du lagde hannem? saa vil ieg hente Hannem. Jhesus siger til hende: Maria. Da vende hun sig om/ oc siger til hannem: Rabuni/ det kaldis Mestere. Jhesus

siger

siger til hende: Rør icke ved
mig/ thi ieg er icke endnu op-
faren til min Fader/ Men
gack bort til mine Brødre/
oc sig dem/ Jeg far op til min
Fader oc til eders Fader/ Til
min Gud oc til eders Gud.
Oc dette er den Maria Mag-
dalena/ aff huilcken Jhesus
haffde vddreffuet siu Dieffle/
huilcken at hand haffde oben-
bared sig faare først/ effter
hand vaar opstaaen aarle
den første dag paa Sabbater-
ne. Oc hun gick bort oc kund-
giorde Disciplene det/ som
haffde veret met hannem/
som

som sørgede oc græde/ at hun
haffde seet Herren/ oc saa-
dant sagde hand til hende.
Oc der de hørde/ at hand leff-
de/ oc vaar hende obenbaret/
da trode de det icke. Men
Quinderne ginge ind i Graff-
uen/ oc saae en Dreng side ved
den høyre haand/ hand haff-
de it langt huit klæde paa/ oc
de forfærdedis/ oc det vaar
Herrens Engel. Oc sagde til
dem: Forfærdis icke/ thi ieg
veed/ at i lede effter Jhesum
aff Nazareth/ den kaarsfeste/
Hand er icke her/ Hand er
opstaaen som hand sagde/
Kom-

Kommer hid oc seer den sted/
som Herren laa/ Oc gaar
hastelige bort oc siger hans
Disciple det oc Peder/at hand
er opstaaen fra de døde. Oc
see/hand skal gaa faar eder til
Galileam/ Der skulle i see
hannem som hand haffuer
sagd eder/Seer/Jeg sagde
eder det.

Oc de ginge hastelige vd
aff Graffuẽ met fryct/oc stor
glæde/oc Løbe/at de kunde
kundgiøre hans Disciple det/
Thi der vaar kommen beff-
uelse oc forfærdelse paa dem/
oc de sagde ingen intet/thi de
frycte-

fryctede ſig. Oc der de ginge
at kundgiøre hans Diſciple
det/ See/ da møtte Jheſus
dem/ oc ſagde: Hil vere eder.
Oc de traadde til hannem/ oc
toge paa hans Føder/ oc ful-
de ned faar hannem. Da ſag-
de Jheſus til dem: Frycter
eder icke/ gaar hen oc kund-
giører mine Brødre det/ At de
gaa til Galileam der ſkulle
de ſee mig.

Oc der de ginge hen/ See/
da komme nogle aff Vecter-
ni i Staden/ oc forkyndede
de ypperſte Preſter alt det
ſom vaar ſkeet. Oc de komme

til sammen met de Eldste/ oc hulde it Raad/ oc gaffue Stridzmendene Penninge nock/ oc sagde: Siger/ hans Disciple komme om natten/ oc staale hannem/ den stund wi soffue. Oc der som Landzherren faar det at vide/ da ville wi stille hannem til freds/ oc skaffde det saa/ at i skulle vere vden fare. Oc de toge Penninge/ oc giorde lige som de vaare vnderuisde. Dette bleff en almindelig tale hos Jøderne/ indtil paa denne dag.

Oc see/ Tho aff dem ginge samme dag til en By/ som

vaar

vaar krysinds tiue agre langt fra Jerusalem/ oc kal-dis Emaus/ oc de talede met huer andre om alt dette som vaar skeet. Oc det begaff sig/ der de saa talede oc bespurde sig met huer andre/ kom Jhe-sus til dem/ oc vandrede met dem/ Men deris øyen huldis til/ at de kiende hannem icke/ thi hand obenbarede sig faar dem i en anden skickelse. Oc hand sagde til dem: Huad er det faar tale/ som i handle imellem eder paa veyen/ oc ere bedrøffuede?

Da suarede en aff dem som

hed Cleophas / oc sagde til
hannẽ: Est du alene iblant de
Fremmede i Jerusalem / som
icke veed / huad som i disse da-
ge er skeet der vdi? Oc hand
sagde til dem: Huad er det?
De sagde til hannem: Det /
om Jhesu aff Nazareth / huil-
cken som vaar en Prophete /
mectig i Gierninger oc Ord
faar Gud oc alle Folck / huor-
ledis vore ypperste Prester oc
Offuerste antuordede han-
nem hen til Dødzens for-
dømmelse / oc kaarsfeste han-
nem / Oc wi haabedis at
hand skulde forløst Israel: Oc
offuer

offuer alt dette/ er i dag den
tredie dag/ at dette skede. Der
haffue oc nogle forfærdet oss
aff vore Quinder/ de vaare
aarle hos Graffuen/ oc funde
icke hans Legeme/ Komme oc
sige/ at de saae en Engle siun/
huilcke der sige/ hand leffuer/
Oc nogle aff oss ginge bort til
Graffuen/ oc funde det saa
som Quinderne sagde/ Men
hannem funde de icke.

Oc hand sagde til dem: O
i Daarer oc senhiertede/ til
at tro alt det/ som Prophe-
terne haffue sagt/ Skulde
Christus icke lide saadant/ oc

indgaa til sin Herlighed? Oc hand begynte fra Mose oc alle Propheter/ oc lagde dem alle Scriffter vd/ som vaare sagde om hannem.

Oc de komme nær til Byen/ der de ginge til. Oc hand lod som hand vilde gaa lenger/ Oc de nødde hannem til/ oc sagde: Bliff hos oss/ thi det stunder til afften/ oc dagen er forløben/ Oc hand gick ind at bliffue hos dem. Oc det skede som hand sad met dem til Bordz/ Tog hand Brødet/ tackede/ brød det/ oc gaff dem det. Da bleffue deris øyen ob-

nede/ oc de kiende hannem. Oc hand bleff wsiunlig faar dem.

Oc de sagde til huer andre: Brende icke vort hierte i oss/ der hand talede met oss paa veyen/ oc der hand oplod oss Scrifften? Oc de stode op i den samme stund/ oc vende til Jerusalem igien/ oc funde de Elleffue forsamlede / oc dem som vaare hos dem / huilcke der sagde/ Herren er visselige opstaaen / oc obenbaret Simoni. Oc de opregnede faar dem/ huad som vaar skeet paa veyen/ oc huorledis hand bleff kient aff dem/ i det / at hand

 brød

brød Brødet/ oc dem trode de icke heller.

Men den samme Sabbath at afften/ der Disciplene vaare forsamlede oc dørrene vaare tillucte aff fryct for Jøderne. Oc der de talede der om/ da kom Jhesus selff som de saade til bordz oc traadde mit ind/ oc siger til dem: Fred vere met eder/ oc straffede deris Vantro/ oc deris Hiertis haardhed/ at de haffde icke troet dem som haffde seet hannem opstaaen. Da forfærdis de/ oc fryctede sig/ oc meente at de saae en Aand.

Oc

Oc hand sagde til dem: Hui ere i saa forfærdede? Oc hui komme saadanne tancker i eders hierte? Seer mine Hender oc mine Føder/ Det er ieg selff/ Finder paa mig oc seer/ thi en Aand haffuer icke Kiød oc Been/ som i see at ieg haffuer. Oc som hand det sagde/ vijsde hand dem Hender oc Føder/ oc sin Side. Da bleffue Disciplene glade/ at de saae Herren.

Men der de endnu icke trode for glæde/ oc forundrede sig/ da sagde hand til dem: Haffue i her noget at æde? Oc

de lagde it stycke aff en stegt
Fisk faar hannem oc Hunnig
kage/ oc hand tog det/ oc aad
faar dem.

Oc hand sagde til dem: Det
er den Tale/ som ieg sagde til
eder/ der ieg endnu vaar hos
eder/ Thi det skal altsammen
fuldkommis/ som er screffuet
om mig i Mose Low/ i Pro-
pheter oc vdi Psalmer. Da op-
lod hand deris forstand/ at de
forstode Scrifften oc sagde til
dem: Saa er det screffuet/ oc
saa skulde Christus lide/ oc op-
staa fra de Døde tredie dag/
Oc lade predicke i sit Naffn/

Peni-

Pe
lad
beg
Vi
Ih
re
vd
ede
ble
til
Aa
der
hu
ere

Penitentze oc Syndernis for-
ladelſe/ iblant alle Folck / oc
begynde i Jeruſalem. Oc i ere
Vidne til at dette. Da ſagde
Jheſus atter til dem: Fred ve-
re met eder. Lige ſom Faderen
vdſende mig/ ſaa ſender ieg
eder. Oc der hand det ſagde/
bleſde hand paa dem/oc ſiger
til dem: Anammer den hellig
Aand/Huilcke i forlade Syn-
derne/dem ere de forladne/oc
huilcke i beholde dem / dem
ere de beholdne.

Ende paa Paaſke dags Hiſtorie.

Men Thomas en aff de
Tolff/ som kaldis Tuilling/
vaar icke hos dem/ der Jhe=
sus kom. Da sagde de andre
Disciple til hannem: Wi
saae Herren. Da sagde hand
til dem: Uden saa er/ at ieg
seer Nafflegaffuene/ i hans
Hender/ oc stinger min Fin=
ger i Nafflegaffuene/ oc stin=
ger min Haand i hans Si=
de/ da vil ieg icke tro.

Oc otte dage der effter/ vaa=
re atter hans Disciple der in=
de/ oc Thomas met dem/ Kō=
mer Jhesus der dørrene vaa=
re tillucte/ oc staar mit iblant
dem/

dem/ oc siger: Fred vere met
eder. Der effter siger hand til
Thoma: Reck din Finger hid
oc see mine Hender/ oc reck
din Haand hid/ oc stick hende
i min Side/ oc ver icke van-
tro/men tro. Thomas suare-
de/oc sagde til hannem: Min
Herre oc min Gud. Jhesus
siger til hannem: Efferdi du
haffuer seet mig Thoma/ da
trode du: Salige ere de som
icke see/oc dog tro.

Der effter i Galilea oben-
barede Jhesus sig atter hos
det Haff/ hos Tyberias. Oc
hand obenbarede sig saa. Si-
mon

mon Petrus oc Thomas/
som kaldis Tuilling/ oc Na-
thanael aff Cana Galilea/oc
Zebedei sønner/ oc tho andre
aff hans Disciple vaare tilsá-
men. Simon Petrus siger
til dem: Jeg vil gaa bort at
Fiske. De sagde til hannem:
Da ville wi gaa met dig. De
ginge hen vd oc traadde strax
i skibet/oc den samme nat fin-
ge de intet. Der det vaar nu
morgen/ stod Jhesus paa
bredden / Men Disciplene
viste icke/at det vaar Jhesus.
Jhesus siger til dem: Børn/
haffue i intet at æde? De sua-
rede

rede hannem: Ney. Da sagde
hand til dem: Kaster garnet
til dem høyre side aff Skibet/
da skulle i finde. Da kaste de/
oc kunde icke drage mere faar
Fiskenis mangfoldighed. Da
siger den Discipel som Jhe-
sus elskte/ til Peder: Det er
Herren. Der Simon Petrus
hørde/ at det vaar Herren/ da
giordede hand Skiorten om
sig/ thi hand vaar nøgen/ oc
kaste sig i Haffuet. Men de
andre Disciple komme paa
Skibet/ thi de vaare icke langt
fra Landet/ men ved thu hun-
drede alne/ oc de indroge
Garnet

Garnet met Fiskene. Som
de traadde nu vd paa Landet/
saae de Kul ligge der/ oc Fisk
der paa/ oc Brød. Jhesus si-
ger til dem/ Tager hid aff
Fiskene/ der i nu finge. Si-
mon Petrus stigde ind/ oc
drog Garnet paa Landet/
fult aff store Fiske/ hundrede
oc tre oc halfftrediesinds tiue.
Oc alligeuel at de vaare saa
mange/ sønder reffs dog Gar-
net icke. Jhesus siger til dem:
Kommer/ oc giører maaltid.
Men ingen aff Disciplene
torde spørie hannem at/ Huo
est du? Thi de viste at det
vaar

vaar Herren. Da kommer
Jhesus/ oc tager Brødet/ oc
giffuer dem det/ Disligest oc-
saa Fisken. Det er nu den tre-
die gang/ at Jhesus er oben-
baret faar sine Disciple/ effter
hand er Opstaaen fra de
Døde.

Der de haffde nu giort
Maaltid/ siger Jhesus til Si-
mon Peder: Simon Johan-
na/ Haffuer du mig kiærere/
end disse haffue mig? Hand
siger til hannem: Ja Herre/
du veedst/ at ieg elsker dig.
Hand siger til hannem: Fød
mine Lam. Hand siger atter

anden gang til hannem: Si-
mon Johanna/ elsker du
mig? Hand siger til hannem:
Ja Herre/du veedst at ieg el-
sker dig. Hand siger til han-
nem: Fød mine Faar. Hand
siger tredie gang til hannem/
Simon Johanna / elsker du
mig? Peder bleff bedrøffuet/
at hand sagde tredie gang til
hannem/ Elsker du mig: Oc
hand sagde til hannem: Her-
re/ du veedst alle ting/ Du
veedst/at ieg elsker dig. Jhesus
siger til hannem: Fød mine
Faar. Sandelige sandelige/
Jeg siger dig/ Der du vaarst
ung/

vng/ giordede du dig selff/ oc vandrede huort du vilde/ Men naar du bliffuer gammel/ skalt du vdrecke dine Hender/ Oc en anden skal giorde dig/ oc føre dig did/ som du icke vilt. Men det sagde hand at betegne/met huad Død hand skulde prise Gud.

Oc der hand det sagde/ siger hand til hannem: Følg mig effter. Da vende Peder sig om oc saa den Discipel følge/som Jhesus elskte/ huilcken som oc laa paa hans Bryst i Naderen/ oc haffde sagd/Herre/Huo er den/som

skal forraade dig? Der Peder
saa denne/ siger hand til Jhe-
sum: Herre/ huad skal da den-
ne? Jhesus siger til hannem:
Der som ieg vil at hand skal
bliffue/ indtil ieg kommer/
huad kommer det dig ved?
Følg du mig effter. Da gick
en Tale vd iblant Brødrene:
Denne Discipel døer icke. Oc
Jhesus sagde icke til hannem/
Hand døer icke/ Men/ om ieg
vil at hand skal bliffue/ ind-
til ieg kommer/ Huad kom-
mer det dig ved? Denne er
den Discipel/ som vidner
om disse ting/ oc screff dette/
Oc

Oc wi vide/ at hans vidnes-
byrd er sant.

Men de elleffue Disciple
ginge til Galileam / paa it
Bierg/som Jhesus haffde be-
stillet dem-hen / Oc der bleff
hand seet aff mere end fem
hundrede Brødre paa en
gang/ aff huilcke der endnu
mange leffue/ men nogle hen-
soffuede. Oc der de saae han-
nem/da fulde de ned faar han-
nem/ Men nogle tuilede. Oc
Jhesus traadde til dem/ ta-
lede met dem/ oc sagde: Mig
er giffuen al Mact i Himme-
len oc Jorden. Gaar fordi

hen i all Verden/ oc predicker Euangelium faar alle Crea-ture/oc lærer alle Folck/oc dø-ber dem/ i Naffn Faders/ oc Søns/ oc den hellig Aands/ Oc lærer dem at holde/alt det ieg haffuer befalet eder. Huo som troer/ oc bliffuer døbt/ hand skal bliffue salig/ Men huo som icke troer/ hand skal bliffue fordømt. Oc de Te-gen/ som skulle følge dem/ der tro ere disse/ J mit Naffn skulle de vddriffue Dieffle. Tale met ny Tunger. For-driffue Hugorme. Oc der som de dricke nogen forgifft/

da

da skal det icke skade dem
Paa de Siuge skulle de legge deris Hender / saa skal det bliffue bedre met dem. Oc see / Jeg er hos eder alle dage / indtil Verdens ende. Der effter bleff hand seet aff Jacobo.

Saa / før indtil den dag / der hand bleff optagen / Effter at hand haffde giffuet Apostlene (huilcke hand vdualde) befalning / formedelst den hellig Aand / Huilcke hand haffde obenbaret sig leffuendis faare effter sin Pine / met mangfoldige beuisninger / oc lod sig see iblant dem i fy-

retiue dage/oc kalede met dem
om Guds Rige/Oc oplod de,
ris forstand / at de forstode
Scrifften. Oc der hand haffde
forsamlet dem / befoel hand
dem/ at de skulde icke vige fra
Jerusalem/men bie effter Fa,
derens Løffte/ Oc see/Jeg vil
sende min Faders foriættelse
offuer eder/ huilcke i haffue
hørt(sagde hād) aff mig. Men
i skulle bliffue i Jerusalem
Stad indtil i bliffue iførde met
Krafft aff det Høye. Thi Je,
hañes døbte met Vand/Men
i skulle døbis met den hellig,
Aand / icke lenge effter disse
dage. Men

Men de som vaare kom-
ne tilsammen / spurde han-
nem at / oc sagde : Herre /
Vilt du paa denne tid oprætte
Israels Rige igien ? Hand
sagde til dem : Eder bør icke
at vide tid eller stund / huilcke
Faderen beuarede til sin mact /
Men i skulle anamme den
hellige Aandz krafft / som skal
komme paa eder / oc i skulle
vere mine Vidne i Jerusa-
lem / oc i gantske Judea oc
Samaria / oc indtil Jordens
ende.

Oc hand førde dem hen vd
til Bethania / oc opløffte Hen-

hende/ oc velsignede dem/ Oc
det skede/ der hand velsignede
dem/ effter hand haffde nu ta-
let nock met dem/ effter hand
vaar opstaaen/ skildis hand
fra dem/ oc bleff opløfft/ at
de saae der paa/ oc foer op
i Himmelen/ oc en Sky tog
hannem op faar deris øyen/
oc sette sig hos Guds høyre
haand. Oc der de saae effter
hannem/ at hand foer op i
Himmelen/ see/ da stode tho
mend hos dem i huide klæ-
der/ huilcke der oc sagde: I
Mend aff Galilea/ hui staa i/
oc see til Himmelen? Denne
Jhesus/

Jhesus / som er optagen fra
eder til Himmelen/ skal kom-
me/lige som i haffue seet han-
nem fare til Himmelen.

Men de tilbade hannem/oc
vende tilbage igien til Jerusa-
lem met stor glæde/ fra det
Bierge/som kaldis Olie bierge/
huilcken der er nær hos Jeru-
salem/oc ligger en Sabbaths
vey der fra. Oc der de komme
ind/stigede de op paa Lofftet/
oc bleffue der/ Petrus oc Ja-
cobus/ Johannes oc Andre-
as/ Philippus oc Thomas/
Bartholomeus oc Matthe-
us/ Jacobus Alphei søn/ oc
Si-

Simon Zelotes / oc Judas
Jacobi. Disse alle vaare stedze
endrectelige tilsammen met
Bøn oc formanelse met
Quinderne / oc Maria Jhesu
moder / oc hans Brødre / oc
vaare altid i Templen / prise-
de oc loffuede Gud/ Amen.

Oc i de dage traadde Pe-
trus op iblant Disciplene / oc
sagde (Men Skaren ved
Naffn / vaar tilsammen ved
hundrede oc tiue) J Mend
oc Brødre / Scrifften skulde
fuldkommis / huilcken den
helligAand før sagde ved
Dauidz Mund / om Juda/
som

ſom vaar deris Ledſagere/ der
grebe Jheſum/ thi hand vaar
tald met oſſ / oc haffde a-
nammet dette Embede met
oſſ. Denne forhuerffuede
Ageren for den wretfærdige
Løn/ oc hengde ſig oc braſt
mit i thu/ oc alt hans Induol
vdueltis. Oc det er kundgiort
faar alle/ ſom bo i Jeruſalem/
ſaa/ at den ſamme Ager kal-
dis paa deris Maal/ Hakel-
dama/ det er/ en Blodager.
Thi det ſtaar ſcreffuet i Pſal-
mebogen/ Deris Bolig ſkal
bliffue øde/ oc der ſkal ingen
vere ſom der vdi ſkal bo. Oc

En

En anden skal tage hans Biscops døme.

Saa skal nu en aff disse Mend/ som haffue veret hos oss/den gantske tid offuer/ der vor Herre Jhesus gick vd oc ind hos oss/ fra Johannis Daab/ indtil den dag/ der hand bleff tagen fra oss/ vere it Vidne til hans opstandelse met oss. Oc de skickede tho/ Joseph som kaldedis Barsabas/met det tilnaffn Justus/ oc Matthiam/bade oc sagde: Herre/ som kiender alle Hierter/giff tilkiende/huilcken du haffuer vdualt aff disse tho/

At

At en kand anamme denne
tieniſte oc Apoſtels Embede/
ſom Judas vigede fra/ at
hand gick bort til ſin ſted. Oc
de kaſte Laad mellem dem/ oc
Laaden falt paa Matthiam/
Oc hand bleff ſkicket til de
Elleffue Apoſtle.

Oc der Pintzdag vaar
fuldkommen/ vaare de alle
endrectelige tilſammen. Oc
der ſkede haſtelige it Bulder
aff Himmelen/ ſom it veldigt
Vær/ oc opfylte det gantſke
Hus/ ſom de ſade. Oc mand
ſaa Tunger atſkillige paa
dem/ ſom de haffde veret glo-

endis/ Oc hand sætte sig paa
huer besynderlige aff dem/ oc
de bleffue alle fulde aff den
helligeAand / Oc begynte at
predicke met andre Tunger/
effter som den helligAand
gaff dem vd / at sige. Oc de
ginge vd/ oc predickede alle ste-
de/ oc Herren arbeydede met
dem / oc stadfeste Or-
det/ved metfølgen-
de Tegen.

Christus leffuer en Konge
euindelige/ Amen.

Doctor

Doctor Johannes Bugen-
hagen Pommer til
læseren.

WJ haffue met flijt tilsam-
men screffuet vdaff de fi-
re Euangelister / vor Herris
Jhesu Christi pinis oc forkla-
rings Historie / oc somt noget
nær altoflitelige / dog icke
vden Aarsage / Fordi somme
mene saa / at historien er skeet
twræt / om de see nogle ord ve-
re borte / Deris skrøbelighed
tiene wi gierne her met / dog
bede wi de andre / at de saa-
dant holde oss til gode / Thi
her er ingen fare / om der er

noget i ordene til offuerløbs/ Fordi det er meget lættere/ at bortkaste de offuerflødige ord (som kunde siunis at vere offuerflødige) end at legge til/ det som vaar borte aff Historien.

Wi haffue en god samuittighed der paa/ at wi haffue intet tilhobe forligt vdaff atskillige Historier (som det siunis vnder tiden) oc giffuet det sin ordning/ huor til at historiens samheng icke obenbarlige oss tiltuinget haffuer/ Det wi langt anderledis haffue seet aff somme her til/

oc

och saa ilde/at deris forligelse/ eller concordantie/ som de saa kaldede/ obenbarlige er twens met Euangelisternis historie. Der som nogen vil komme det bedre tilsammen/lade wi gierne skee/ Wi haffue alle ste-de giffuet Aarsagen tilkiende/ om denne Histories forligelse/ paa det/ at du icke skalt mis-tencke/at wi aff daarlig-hed haffue taget oss noget faare.

Det Liij. Capit-
tel aff den Prophete Esaia/
Om Jhesu Christi død oc
pine/oc om hans æreful-
de opstandelse.

SEe/min Tienere skal giøre
vijslige/ oc hand skal op-
høyes oc meget høyt opløff-
tis/ At mange skulle forargis
offuer dig/ efftherdi hans
Skickelse er vsiunligere/ end
andre Folck/ oc hans Anseel-
se/ end Menniskens Børn.
Men saa skal hand bestencke
mange Hedninge/ at Kon-
gerne skulle ocsaa tillycke de-
ris

ris mund mod hannem / Thi
dem som intet vaar kund-
giort om hannem / de samme
skulle det see met Lyst / Oc de
som intet haffue hørt der aff /
de skulle det mercke.

Men huo troer vor Predic-
ken? oc huilcken bliffuer Her-
rens Arm obenbaret? Thi
hand opskiuder lige som en
Quist faar hannem / oc lige
som en Rod aff tør Jord /
Hand haffuer ingen skickelse
eller deylighed / Wi saae han-
nem / Men der vaar ingen
Skickelse som oss behagede.
Hand vaar den aller foracte-

 ligste /

ligste / oc wuærdeliegste / fuld
aff pine oc siugdom / Hand
vaar saa foractet / at mand
skiulte ansictit for hannem /
Der faare actede wi hannem
intet.

Sandelige hand bar vor
Siugdom / oc tog vor Pine
paa sig / Men wi actede Han-
nem for den / som vaar plaff-
uet / oc slagē aff Gud oc Pint.
Men hand er saar giort for
vore Misgerningers skyld / oc
knuset for vore Synders
skyld / Straffen ligger paa
Hannem / Paa det at wi skul-
le haffue Fred / Oc wi ere
helbre-

helbrede giorde ved hans Saar. Wi fore alle vild/ lige som Faar / huer saa paa sin vey/ Men Herren kaste alle vore Synder paa Hannem.

Der hand bleff straffet oc pint/ da lod hand sin Mund icke op/lige som it Lam der ledis til at Slacte/oc lige som it Faar/som tier stille faar den som det klipper / oc lader icke sin Mund op.

Men hand er optagen fra Angist oc Dommen/ Huo vil vdsige hans Leffnets langhed? Thi hand er bort reffuen aff de Leffuendis Land/der hand

vaar plaffuet for mit Folckis Misgierning. Oc hand er Jordet som de Vgudelige/ oc død som en Rig/ endog at hand giorde ingen wret/ oc der vaar icke besuigelse i hans Mund? Men Herren vilde saa knuse hannam met Siugdom.

Naar hand haffuer giffuit sit Liff til Skyldoffer/ da skal hand faa Sæd/ oc leffue lenge/ oc Herrens Forsæt skal gaa frem ved hans Haand. Fordi at hans Siæl haffuer arbeydet/ skal hand see sin Lyst/ oc haffue Nock. Oc i det

mand

mand kiender hannem/ skal hand min Tienere den Retfærdige/giøre mange retfærdige/for hand bær deris synder. Der faare vil ieg giffue hannem store Hobe til Byte/oc hand skal faa de stercke til Roff/ Fordi at hand gaff sit Liff i døden/ Oc vaar regnet lige som Misdedere/ Oc hand bar mangis Synder/ Oc bad for Misdedere.

Om Jesu Christi tilkommelse paa den yderste dag/aff det XXV. Capit. Matthei.

NAar Menniskens Søn kommer/ i sin Herlighed/ oc alle hellige Engle met hannem/ Da skal hand side paa sin herligheds Stol / oc alle Folck skulle forsamlis faar hannem / Oc hand skal skille dem fra huer andre/lige som en Hyrde skil Faar fra Geder/ oc hand skal skicke Faarene hos sin Høyre Haand/oc Gederne hos den venstre Haand.

Haand. Saa ſkal da Kongen ſige til dem hos ſin høyre Haand: Kommer hid i min Faders velſignede/arffuer det Rige ſom eder er beredt aff Verdens begyndelſe. Thi ieg hungrede/ oc i gaffue mig mad. Jeg tørſtede/ oc i gaffue mig dricke. Jeg vaar Fremmet/oc i lonte mig hus. Jeg vaar Nøgen/ oc i klædde mig. Jeg vaar Siug/oc i beſøcte mig. Jeg vaar i Fengſel/ oc i komme til mig.

Da ſkulle de Retfærdige ſuare hannem/oc ſige: Herre/ Naar ſaae wi dig hungrig/

oc

oc gaffue dig mad? Eller tørstig/ oc gaffue dig dricke? Naar haffue wi seet dig Fremmet / oc lont dig hus? Eller nøgen / oc haffue klædt dig? Naar haffue wi seet dig siug eller fangen/ oc ere komne til dig? Oc Kongen skal suare/oc sige til dem: Sandelige siger ieg eder/ Huad som i haffue giort en aff disse mine minste Brødre/det haffue i giort mig.

Da skal hand oc sige til dem hos den venstre haand: Gaar bort fra mig / i Forbandede/ i den euige Ild/som er be-

er beredt Dieffuelen oc hans Engle. Jeg vaar hungrig/oc i gaffue mig icke mad. Jeg vaar tørstig/ oc i gaffue mig icke dricke. Jeg vaar Frem-met/ oc i lonte mig icke her-bere. Jeg vaar Nøgen/oc i klædde mig icke. Jeg vaar Siug/oc Fangen/ oc i besøcte mig icke.

Da skulle de ocsaa suare hannē/oc sige: Herre/Naar haffue wi seet dig hungrig eller tørstig/ eller fremmet/ eller nøgen / eller siug / eller fangen/ Oc haffue icke tient dig? Da skal hand suare dem/

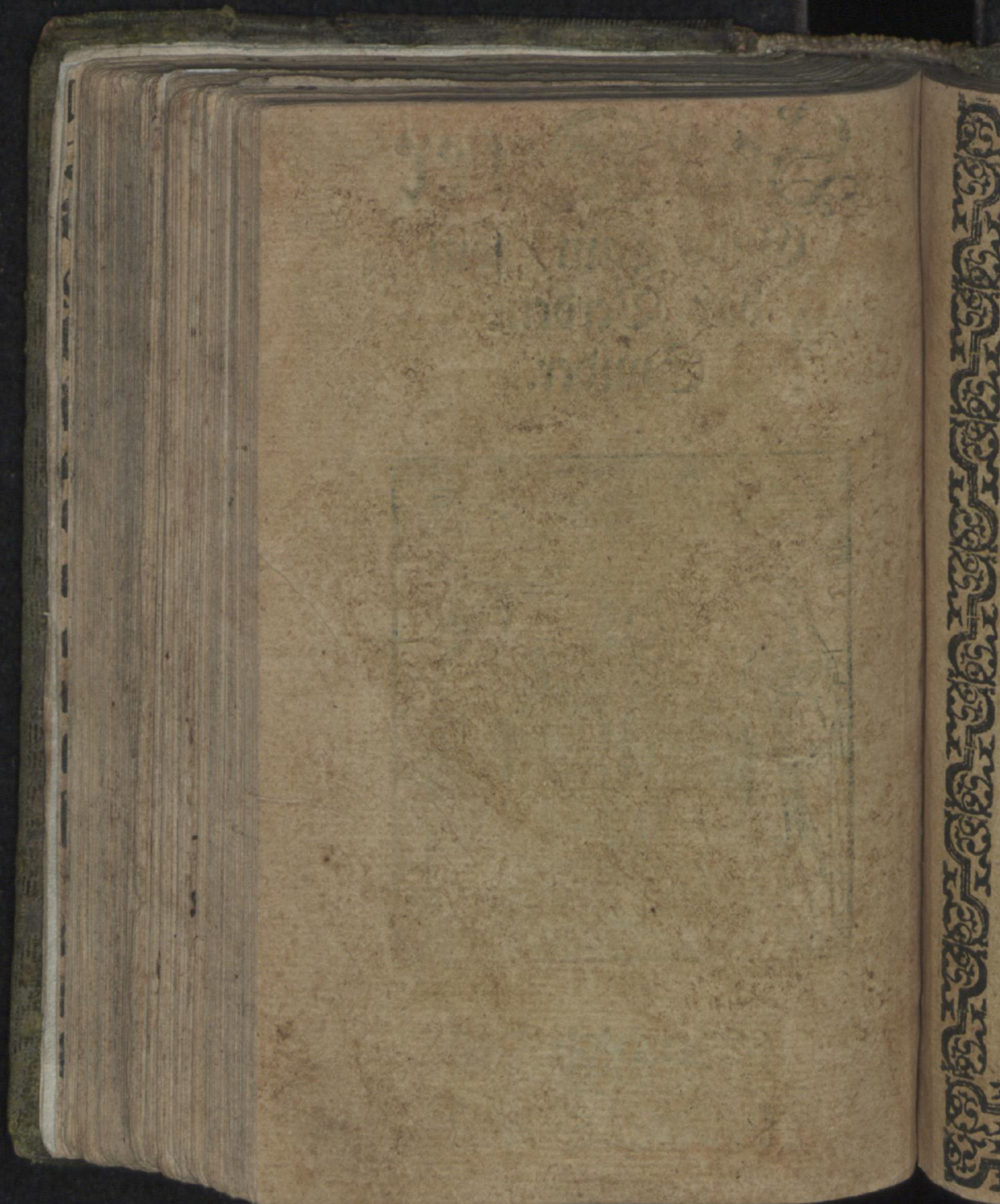
dem/ oc sige: Sandelige siger
ieg eder/ Huad som i icke
haffue giort en aff disse min-
ste/ det haffue i oc icke giort
mig. Oc de skulde gaa i den
euige Pine/ Men de Ret-
færdige i det eui-
ge Liff.

See / Det er Guds Lam / som bær Verdens Synder.

Jerusalems

oc Jødernis Jemmerlige oc Ynckelige forstøringe kortelige aff Josephi Historie fordansket.

Anno. 1575.

p

REGIA
HAFNIENSIS

Peder Tidemand til Læseren.

DV skalt saa læse oc forstaa (Christelige Læsere) denne Ynckelige oc Jemmerlige Forstøring oc Ødeleggelse/ som offuergick denne veldige/ mechtige oc hellige Stad Jerusalem / oc det Jødiske folck. Først at denne forferlige plage och straff som Jerusalem oc det Jødiske folck offuergick / skal vere dig oc mig oc den gantske Verden it besynderligt Exempel oc Spegel/ der vdi wi skulle see oc lære

Guds store vrede oc heffn/ offuer alle ugudelige Menniske som hans ord foracte/ bespaatte oc forfølge/ Som Christus oc selff siger/ at alt dette onde skulde offuergaa dem/ for de bekende icke deris besøgelsis tid/ det er den tid/ som Christi Euangelium bleff dem predicket/ oc forkyndiget at de icke anammede det.

Det hierte maatte ocsaa i sandhed vere aff staal eller steen/ som icke forferdedis for saadant it grueligt Exempel. Wi skulle ocsaa besynderlig legge paa hierte/ oc betencke

at

at der som Gud icke haffuer
spart disse Jøder/ som hand
kallede sit eget folck/ som
hand haffde loffuit oc tilsagd
saa store ting/ som vaare
komne aff mechtige oc hellige
Patriarcher/ som hand haff-
de giffuit saa store oc vise
Propheter/ Ja/ det folck som
paa mandommens vegne
ocsaa hørde Christo selff til/
Men straffet dem saa haarde-
lig for hans Ords foractelse
skyld/ at mand icke kand læse
nogen større straffe oc plage
om nogit folck i den gantske
Verden/ Da vil hand meget

mere straffe oss Hedninge/
huilcke hans Euangelium er
met delt aff besynderlig naa-
de oc gunst / der som wi icke
anammer det / rette oc bedre
oss / oc skicke vort leffnet der
effter. Thi den Herre som saa
hader Synd oc Ondskab / at
hand oc lader straffe sin egen
Søn der faare/ Huilckelunde
skulde hand lide den samme
Synd wstraffet aff nogen an-
den sin tienere? Der nest haff-
ue wi denne store trøst oc hu-
sualelse/ i det wi see det Jødis-
ke Regimente saa vere/ Ode-
lagt oc met rod oprøct/ at wi
vide

vide oss Hedninge nu visselige at vere Guds folck / saa mange som sette tro oc loffue til den samme kaarsfeste Jhesu Christi død oc pine. Til huilcket at gøre oc vndfly saadan straff oc heffn / som her nu effter følger om Jøderne / Gud giffue oss alle sin Naade / Amen.

Jerusalems oc Jødernis Jemmerlige oc Ynckelige forstøring oc Ødeleggelse.

DEr nu tiden tilstundede/ Dat Gud vilde lade den Euige vrede oc heffn/ komme offuer Jerusalem/ oc offuer det gantske Jødiske Land oc Folck/ som Propheterne oc Christus selff haffde trwet dem met/ Da skede disse eff-terfølgende forferdelige Te-gen/ nogen tid tilforn/ Huil-cke ieg vil aleniste der faare scriffue oc fortelle/ at mand skal

skal see oc mercke / at saadanne Tegen gaa icke aff vden skade / Som alle Historier beuise / thi der følger altid wlycke effter / som mand oc seer at det Jødiske Regimente / er bleffuen ynckelige forstørit effter disse Tegen.

Der faare skulle wi lære her aff / oc icke foracte Tegen / faar de betyde oc mercke Guds vrede oc heffn / Oc paaminde oss / at wi skulle bedre vort leffnet / oc at wi skulle inderlige indfly til Gud / Oc i saa maade affstille eller formilde oc formindske Gudz vrede oc

hessn som de aff Niniue oc Ezechias giorde.

Mand saae fuldner it gantske Aar omkring/ en Comete/ lige som it Gloinde brendende Suerd offuer Jerusalems Tempel/ Huilcke icke andet betyde end Jødernis Jemmerlig Ødeleggelse.

Item/ J de vsyrede brøds dage/ som wi kalde Paaske hellig dage/ den ottende dag i Aprilis Maanet/ Huer nat naar klocken vaar ved Ni/ Da vaar der saa klart it skin i Jerusalems Tempel/ oc omkring Alteret/ lige som det

haffde

haffde verit liuſſ dag/ oc det varede vel en halff time.

Item/ Paa den ſamme Høytids dag/ fødde en Koe ſom vaar førd did at offris it Lam mit i Templet. Item/ 3
Den øſtre port i Templet ſom vaar en ſuar Kaaber port/ Saa at tiuffue Mend haffde nock at arbeyde/ oc løffte paa hannem/ naar hand ſkulde løckis om afftenen/ Oc vaar ſamme port beuaret met Jernloſe oc ſlaaer/ Den ſamme port gick op aff ſig ſelff om Natten der klocken vaar ved ſex/ ſaa at de kunde met ſtoer 4

nød løcke hannem til igien.

Item/ Nogen tid der effter/ paa den xxj. dag i Maimaanet/ før end Solen biergedis om afftenen/ maatte mand see Vogen rende i Luchten alle vegne/ Der vaar oc saadant bulder oc skraal aff Rytter oc Landzknecte/ lige som de vilde strax offuer falde de Jødiske Steder.

Item/ Faar Pintze høytiden som Presterne vaare ind i Templet/ oc beredde huad som hørde til Høytiden/ Da fornomme de først it bulder/ oc strax der effter en røst/ som

robte

robte oc ſkreeg haſteligen/ La-
der oſſ reyſe bort.

Item / Der kom en Al-
mues mand/ſom hed Jheſus
Anania ſøn til Jeruſalem/
der alting vaar endnu roligt
oc fredſommeligt / paa Ta-
bernakels Høytid. Den ſam-
me begynte ſtrax at robe oc
ſkrige/En røſt aff Øſten/En
røſt aff Veſten/En røſt aff de
fire Veder / En røſt offuer
Jeruſalem oc offuer Tem-
plet / En røſt offuer Brud-
gomme oc Bruder / En røſt
offuer det gantſke folck. Saa
robte oc ſkreg hand Dag oc
Nat/

Nat/ oc løb omkring i Sta-
den som it galet Menniske.
Oc endog at nogle aff de
ypperste som der vaare toge
disse ord til mistycke (for de
syntis at spaa Staden vløc-
ke) straffede oc hudstrøge de
hannem/ paa det at de skulde
der met komme hannem til
at tie oc lade aff / Da bleff
hand alligeuel varafftig at
robe/ lige som hand giorde til-
forne. Oc paa det siste/ førde
de hannem til Landzherren/
som vaar indsat der aff de
Romere/ den samme loed
suarlig pine oc hudflette
han-

hannem/oc mente i ſaa maade/ at komme hannem til at beſtaa / der ſom hand haffde viſt noget aff tilkommende Feyde oc Oprør. Men hand bad huercken om Naade/ oc ey Græd en taar/ oc altet de ſloge hannem/ da robte hand ſtedze høyt oc ſagde/ Ve/ ve/ ve dig/O du arme Jeruſalem. Oc Albinus Landzdommere ſpurde hannem at / huad hand vaar ſaar en/oc hueden hand vaar kommen/ oc huor faare hand ſaa ſtedze robte oc ſkreg/ men hand ſuarede hannem intet/ vden alt det ſamme.

me. Da loed Albinus han-
nem gaa/ oc dømte hannem
at vere en galend mand. Saa
gick hand hen i siu samfelde
Aar/ oc fem Maanede/ som
en der haffde hafft noget be-
synderligt i sinde at begrun-
de oc betencke/ oc omgicks saa
gaat som intet met folck/ slo-
ge nogen hannem/ da knur-
rede hand icke/ eller bandede
igen/ gaff nogen hannem no-
get/ da tackede hand icke/ oc
stedze haffde hand disse ord i
munden/ Ve/ ve/ ve/ O du ar-
me Jerusalem. Hand bleff oc
aldri ked aff/ at robe dette sam-
me.
Men

Men der Staden bleff nu belagd aff de Romere/da gick hand stedze omkring paa Muren/ oc robte/ Ve offuer Staden/Ve offuer Templet/ Ve offuer det gantske folck/ Oc paa det siste lagde hand disse wuanlige ord der til/ oc sagde/ Ve ocsaa mig/ oc i det samme bleff hand skuden aff Fienderne/ saa at hand døde met denne røst Disse oc andre store forferdelige Tegen/ skede før end Jerusalem bleff forstøret. Aff huilcke wi skulle lære (som før er sagd) at icke foracte Tegen.

Nu wille wi paa det kortiste/ noget tale om den Jødske handel/ før end wi komme til Jerusalems Bestaaldning.

DEr Jøderne haffde nu som Mordere oc Forrædere/ affliffuet den rette oc wskyldige Christum/ Da forargedis de io mere oc mere/ dag fra dag offuer det gantske Jødeland/ De ypperste Prester begynte at bruge Tiranni imod de andre Prester. Blant de andre veldige oc mectige i Staden/ vaar icke andet end had oc affuend/ saa at der vaar ingen god Skick eller

eller Regimente ved mact/ Fordi at der føddis aff dē had oc tuedract / som de Veldige oc Ypperste i Staden haffde indbyrdis / atskillige Partier som yppede alt ont oc wlycke. Den ene offuerfalt oc veldede sig ind paa den anden/baade inden oc vden for Stadē/saa at der vaar icke vden idel Roff oc Mord/at det siūtis vel paa begge Regimente/ baade det Aandelige oc Verdslige / at det skulde snart vndergaa.

Der til gaff det Offueruold oc Tiranni / som Jøderne lede aff de Romerske Lensmend/

dem en stoer Aarsage til at affalde/ oc opsette sig mod de Romerske. Fordi Albinus (som Egesippus scriffuer) haffde befalning der aff de Romere/ oc vaar saare skalckafftig oc girig i sin befalning/ Hand skrabede at sig met Ret oc wret/ loed kaste i fengsel dem som icke haffde at giffue/ endog at de vaare wskyldige/ Men dem som haffde at giffue gaff hand løß/ endog at de vaare skyldige. Aff saadan Girighed kom Hoffmodighed / saa at hand bleff en Tiran offuer de Arme/ oc de

Rigis træ. Aff [illegible]
skickede Keyser Nero/ Cestum
Florum ind i det Jødiske
Land/en gruselig Tiran/fuld
aff Girighed/Hoffmod/Fey-
de/Oprør/Bulder oc Trætte/
ocsaa offuermade Tirannisk
at hand loed ocsaa hudstryge
for Domstolen Riddermendz
mend/oc Kaarsfeste dem/ Oc
met saadan sin store Girig-
hed/ giorde hand Albinum
hellig oc god igen for Folcket/
som det pleyer at gaa/at Her-
re skiffte forbedrer sig selden.

Saadant oc ander Tiran-
ni som vaar Jøderne vlide-

lig (for de pleyde at vere it frit folck) gaff dē Aarsage/at de opsætte sig imod denne samme Cestum Florum/oc foriagede hannem / oc i det hand sloes met dem / da sloge de hannem fra aff hans Folck/ fem tusinde mend. Saa sætte de sig op imod de Romere/ oc giorde Riis til deris egen stert. Tiden vaar da kommen/at Gud vilde lade straffe dem/der saare skulde deris onde begyndis aff noget. Der til gaff Gud dem ocsaa det sind oc hiertelag / at de foractede alle dem som raadde dē til at

giffue

giffue sig vnder de Romere/ oc vere dem vnderdannige/ huilcket der haffde paa den tid veret dem nytteligst. Men der Keyser Nero spurde disse tiender aff Jødeland/ da sende hand Flauium Vespasianum/met en hans Søn Tito ind i Syriam.

Der vaar ocsaa paa den samme tid/ it almindeligt rycte offuer alt østerleden/at der skulde komme paa den samme tid en Mand aff Jødeland/ Som skulde bliffue mectig/ oc faa Herredømme offuer den gantske Verden.

Oc endog at det bleff fuld-
kommet i Christi Aandelige
Rige (som vaar en ret fødder
Jøde / aff Jomfru Maria)
der hand loed vdrobe oc Pre-
dicke sit hellige Euangelium
offuer den gantske Verden/
Saa haffue dog nogle vd-
lagd oc forstaad det om Ves-
pasiano. Men Jøderne vd-
lagde dette foruidelse om sig/
oc i det dem løckedis nogre
slactinger met de Romere /
(som nogen tid tilforn vnder
den Romerske Høffuitzmand
Gessio/ der de sloge hannem
fem tusind fodgongere/ oc try
hun-

hundret Reysener aff) da bleff-
ue de dristige oc formande-
de sig (som en skadelig fordri-
stelse pleyer almindelig effter
at følge en ringe lecke oc frem-
gong) oc giorde tre Høffuitz-
mend vd/ som vaar Nigrum
Peraitam/ Silam aff Babi-
lonia/ oc Johannem Esseum/
oc de veldige indførde sig ind
paa den Stad Ascalon/ som
vaar en saare gamel Stad/
huilcken Jøderne altid haff-
de stoer had oc affuind til.
Men Anthonius/ som vaar
Høffuitzmand i Ascalon/ en-
dog at hand vaar dem icke

lige sterck met Romere/ saa brugte hand dog saadan listighed/ At hand slog i det første anfald tho aff deris Høffuitzmend/ Johannen oc Silam/met thu tusinde Jøder. Men de rystede sig strax imod Ascalon igien (thi sorg gør dristig) oc miste saa anden gang aff deris fodfolck Ni tusinde mend/ saa gaffue de andre flucten met den tredie deris Høffuitzmand Niger Peraita.

Der effter reysde Vespasianus aff Keyserens befalning til Galileam/ som vaar

it Land fult met folck/ ocsaa fructsommeligt. Det samme Land vdplyndrede hand / oc ødelagde det i grunden met Roff oc Brand / Der bleffue paa en tid/ mange tusinde Jøder slagne / Fem tusinde verafftige Mend foruden Quinder/ Børn oc Almues folck. Der bleff ingen bespart/ hvercken vng eller gammel / Icke heller siuglige Quinder oc ey Børn i Voggen. Hand skickede Keyser Nero sex tusinde aff de vnge Jødske Krigsmend til Isthmo.

Item/ hand solde trediue

tusinde

tusind vnge Jødiske Krigs-
mend til euig trældom/ foru-
den dem hand skenckte Agrip-
pe. Item/ fem tusind Jøder
kaste sig selff aff fortuiffuilse/
ned aff høye Steenklipper.

Paa den samme tid/ som
de saa Rumorde i Galilea/
da vaar der en Lærder oc en
Viser mand/ som hed Jose-
phus/ Jødernis Høffuitz-
mand i krigen. Denne sam-
me vaar i en Stad liggendis
i Galilea/ som hed Jotapa-
na/ oc der Vespasianus kom
met sit Folck ind i Galilea/
oc vant den samme Stad/ da
flyde

flyde Josephus til en hule/ oc kom der ned oc skiulte sig for de Romere/ Fordi hand befryctede sig saare/ om de haffde fonget hannem/ fordi hand vaar en Høffuitzmand. Men paa det siste der de Romere søcte fast effter hannem/ da giorde en Quinde anuissning paa hannem/ Saa bleff Nicanor vdsent/ hand greb hannem/ oc førde hannem til Vespasianum/ Oc som hand kom nu for hannem/ da spaade hand hannem/ at hand oc hans Søn (huilcket der oc skede) skulde bliffue Keysere/

Den

Der faare bleff hand oc ærlige oc redelige hulden. Oc denne Josephus haffuer besynderlige bescreffuet denne Jødske Krigshandel.

Diss imellem som dette skede i Galilea / da flyde der en aff Galileen hed Johannes til Jerusalem / hand vaar selff en løsactig oc forgifftig skalck / fuld aff ont / oc it Oprørskt Menniske til al wlycke. Denne samme Johannes førde met sig ind i Jerusalem / en stor hob offuergiffne skalcke / som haffde lyst til Krig oc Orloff / som saadāt løst folck

pleye

pleye at haffue/der selff intet haffue til at sætte / oc tracte dog effter at bliffue brad rige aff gaat folck deris gods. Met disse skalcke/ oc andre saadanne som vaare inddragne aff Landet i Jerusalem / bestercкede denne samme Johannes sig/Saa at alting skickede sig til en stor vlycke/ met Mord oc Roff i denne arme Stad Jerusalem. Der vaar intet Regimente / men huer giorde som hannem lyste.

Paa den samme tid bleffue ocsaa de Ypperste oc Edelste borgere der i Staden vaare/

re/ grebne oc fengslede aff no-
gle Oprøriske Menniske/ som
sette sig op mod dem/ for Fri-
hed oc Rigdoms skyld / som
det pleyer at gaa/ Oc en
Blodhund som hed Johan-
nes fick befalning/ hand gick
selff elffte vebnet hen/oc Mør-
de dem i Fengselet/ Oc paa
det/ at samme skalcke skulde
icke synis at gøre vredelig/da
sictede de oc tillagde dem/ at
de skulde ville forraade Ro-
mere Staden i hender. Der
vaar ocsaa all Gudfryctighed
saa saare vndergaan i Sta-
den/at de toge emod Louen/
en

en groff Bonde Søn fra Ploffuen som hed Phanes/ (huilcken dog icke viste huad Bisp vaar fort it Naffn) oc giorde den til Bisp/ Men de andre Prester stode langt fra oc græde/ der de saae Guds Lou saa bespaattis oc foractis. Der bleff paa den tid oc offte Blod vdstyrt i Templet/ Oc andre vsedvanlige stycker brugedis/ som gaffue tilkiende/ at det Jødske Regimente skulde snart faa ende oc bliffue til intet.

Nu haffde disse Oprøriske (som ondskaff altid pleyer at

giffue en deylig oc herlig far-
ue) giffuet sig selff it skinnende
Naffn/ oc kaldede sig Zeloter/
det er/ Nidkiære/ Lige som de
haffde hafft besynderlig at-
traa til at forfremme Guds
ære/ oc imodstaa det som
vaar imod hans Lou. Men
lige som Asenet icke kunde
skiule de lange øern i Løffue
huden/ saa haffde disse skalcke
ocsaa giffuet tilkiende/ at de
huercken actede Guds Lou/
eller Ræt/ eller nogen ærlig-
hed oc Dydelighed/ saa gior-
de nu disse Partieske skalcke
mange Oprør i Staden/ saa
at de

at de arme Borgere haffde nock met dem at skaffe.

Der vaar en merckelig Gudfryctig Mand / oc vaar Bisp i Jerusalem / som hed Ananus / Hand haffde offte opreyst oc opueckt Almuen imod disse Zeloter / for deris vhørsommelige oc vgudelige leffnet de førde. Til denne samme Ananum holt Johannes sig (en listig oc tycks skalck som før er sagd) oc holt sig til hannem / som hand haffde meent hannem met tro / oc vnt hannnem alt gaat aff hiertet / Oc vnder saadant

it vduaartis skin forraadde hand hannem/oc obenbarede alle Anani hemelige anslag for Zeloterne. Saa haffde de frommis Radhus saa mange Vinduffue/ at før end de finge beslutet noget/ da viste Zeloterne det strax.

Men huad kand vere slemmere paa Jorden/ end saadant it Menniske/ der loffuer oc suer huldskaff oc troskaff/ oc met sin Eed giør sig der selff meenedig/for de mene icke aff Hiertet den Eed som de suere met munden. Men saadanne falske forrædelige hierter haff-

ue stedze veret i de twgudelige
at forraade de fromme met/
oc nu som da / oc da som nu
forraadis Christus met Ju-
de kyss. Thi Christus oc hans
hellige Euangelium haffue
icke skadeligere fiender / end
dem som met it fromt skin /
holde sig at vere Euangeliske/
oc der vnder søge de Aarsage til
at forrædelige forraade Chri-
stum/ oc vnderdempe hans
ord. Saa giør her denne forræ-
dere Johannes / hand hol-
der sig at vere paa Anani si-
de/ hand loffuer hannem oc-
saa troskaff oc huldskaff/ Oc

der vnder forraader hand han-
nem / oc obenbarer hans fien-
der Zeloterne alle hans an-
slag / lige som hand haffde for-
iæt Zeloterne oc icke hannem.

Hand gick oc hen til Ze-
loterne oc Løgnafftige for-
førde hannem / Saa at hand
skulde haffue sent bud til
Vespasianum / oc tilbødet han
nem at hand skulde komme oc
indtage Staden. Der paa
beraadde Zeloterne sig saa / at
de haffde fremmet hielp be-
hoff / Oc sende strax bud til de
Idumeer (som vaare it wsta-
digt folck / wrolige / redebon
til

til bulder oc trætte / glade til
Herreskiffte/oc mere tilbøylige
til Roff end til redelig Bie=
ring) at de skulde komme oc
giøre dem vndsætning / Saa
komme Tiue tusinde Idu=
meer/met fire Høffuitzmend/
imod Ananum/ oc bleffue he=
melige indladne aff Zeloter=
ne i Staden. Da begyntis
der it skendigt Mord i Ieru=
salem/for de Idumeer myrde
halff niende tusinde/ oc Plyn=
drede deris hus / De dræbte
ocsaa de tho fromme Bisper/
Ananum oc Ihesum/ oc lo=
de dem ligge vbegraffne /

Huilcket der vaar imod Jø-
dernis Lou oc Seduane / Tht
de pleyde ocsaa at tage dem
ned / naar Solen biergedis
som hengde oc vaare Kaars-
feste / Saa vaar Anani oc
andre fromme Bispers død /
en begyndelse til Stadzens
fordærffuelse. Josephus me-
ner at Gud tog saa de from-
me bort / at de icke skulde see
den Yckelighed / som Sta-
den oc Templet skulde off-
uergaa.

Der Ananus oc Jhesus
vaare nu dræbte (som sagd er)
Da vaar der induaartis Op-
rør

rør i Staden io mere oc mere/ huor den menige mand kun-de betrædis eller begaas/ da vaar der intet andet end Dø-den for Øyen/ oc der vaar saa-dan en Fryct oc Redzel kom-men offuer Folcket/ oc offuer den menige mand/ for de Idumeer oc Zeloterne/ at der torde ingen obenbare den an-den sin nød. Item/ Der tor-de oc ingen begraffue sin døde Ven eller Frende/ Men det vaar saa langt kommet/ at huer haffde nock at begræde sig selff/ Oc paa det at Jam-mer oc Nød skulde end bliffue

 større

større offuer denne arme Stad/ Da dræbte de Idumeer mere end Tolff tusinde Jøder aff Adelen. Der til er det oc grueligt at sige oc fortelle/huor skendelige de omgingis met Quindfolck oc Jomfruer/ Ja/ de lode sig tycke at det vaar vel bestillet/ naar som de haffde dræbt huer ærlig oc from Mand/oc dissligest skent huer ærlig Quinde oc Jomfru som vaar i Staden.

Saa vaar nu denne arme Stad Jerusalem/ plaffuet met trende haande wlycke/ som

som vaar Tiranni/ Krig oc Oprør/ iblant huilcke Krig vaar det ringiste/ Thi en ret obenbare Feyde er lideligere end Tirannj eller induaartis Oprør.

Som alle Steder vaare nu fulde aff Oprør offuer det gantske Jødeland/ saa yppedis der oc Oprør i en veldig oc riger Stad som hed Gadera/ for en hob løse Borgere som lidet haffde til at sætte/ De samme veldede sig ind paa de Rige/ oc røffuede dem fra huad de kunde offuerkomme/ saa at de ypperste oc Rigeste i

Sta-

Staden sende hemelige bud
til Vespasianum / at hand
skulde komme oc indtage
Staden / paa det at de kunde
beholde deris penninge oc
godz / oc icke lide saadant off-
ueruold oc Tiranni aff disse
løse skalcke. Saa kom Vespa-
sianus oc indtog Staden
Gadaram / den fierde dag i
Tormaanet / Oc som disse
Oprøriske vaare nu flyde aff
Staden / da sende hand vd sin
Høffuitzmand Placidum eff-
ter dem / hand slog Tretten
tusinde Gadarenser i fluch-
ten / oc fangede Thu tusind.
Men

Men det andet fluchtige Almues folck vaar vtalligt som løb vd aff Staden oc drucknede sig selff i Jordan/ oc dreffue siden ned met strømmen i det røde Haff. Saa finge de Romere ind alt Landet paa hin side Jordan indtil Macharunta.

Men der Vespasianus kom igien til Cesaria/da fick hand tiender/at Keyser Nero vaar død/ oc hand haffde da fuldnær idntaget alt det Jødske Land/oc besæt Stæderne met det Romerske Krigsfolck/paa det at hand skulde saa meget

bedre oc snarere tuinge oc offueruinde Jerusalem/ Oc fordi Vespasianus vaar vijs oc forstandig/ oc en god Krigsmand/ Da bleff hand hyldet der til Keysere aff sit Krigsfolck/oc met mact nødt der til at tage ved Regimentet. Der effter reysde hand til Egipten/ oc befalede den stund sin Søn Tito Krigshandelen imod Jøderne.

Huor-

Huorledis Jerusalem bleff bestaaldet oc Forstøret.

DA drog Titus bort imod Jerusalem oc Lægrede sig hos en Landzby som kaldedis Gabath Saul/ Fire mile fra Jerusalem/ Oc der vduallde hand Sex hundret Reysener/ oc drog bort til Jerusalem at besee Staden/ oc forhøre huilkelunde folcket vaar til sinde/ oc om de vilde begere Fred/ oc giffue sig vnder Keyseren aff Rom eller ey/ For hand haffde hørt (som sanden

vaar)

vaar) at de oprøriske oc Røff-
uere/ vndertrycte Folcket som
gierne vilde hafft Fred/ Men
som hand kom hart op vnder
Staden/ och saa ingen vden
for Portene/ Da fulde Fien-
derne hasteligen vd aff Sta-
den oc trengde hannem fra sit
folck/ saa at hand vaar i saa-
dan Nød oc fare (som Jose-
phus scriffuer) at der som
Gud icke haffde besynderlige
beskermet hannem/ da haffde
hand icke vndkommet fra
Fienderne/ Men Jødernis
lycke vaar vde/ oc de skulde nu
haffue lycke oc fremgang/ som
dem

dem skulde vndertrycke oc ødelegge/ Saa kom Titus til sin læyer igien/ oc rystede sig strax oc drog bort faar Staden Jerusalem/ oc læyrede sig en Fierding veys fra Staden/ paa en stæd kaldedis Scopos/ Oc hand fordelte sit Krigsfolck/ at belægge Staden mere end paa en sted/ paa det at hand skulde saa meget snarere tuinge Staden/ naar der kunde ingen vndfly.

Saa bleff Jerusalem bestaaldet i det Andet Vespasiani Aar/ aff hans Søn Tito/ om Paasken i den Maanet

S April/

April/ Derfaare vaar der och saa meget folck slaget tilsammen i Staden / som Josephus Scriffuer/ at der vaare i Jerusalem / Thi maal hundrit Tusinde Menniske. Fordi at Landsfolcket aff det gantske Jødeland haffde giffuet sig der hen/oc forhaabedis at skulde bliffue fri i saadan en faster Stad / der til vaar der ocsaa mange hen reyste faar Paaske Høytiden skyld/ effter gammel lofflig seduane.

Nu vaar der en drabelig oc forderffuelig induaartis

Feyde i Staden / saa at alt Stadzens Skick oc Regimente / vaar kuldkast oc vndergaaet. For der vaare try Regimente som haffde indtaget Staden oc Templet/oc hulde induaartis Feyde met huer andre. Eleazarus Simeonis Søn/ haffde draget mange aff Adelen/ oc aff de Mectigste til sig / oc indtaget Templet met Zeloterne/ Der giorde hand verie aff imod de andre som vaare i Staden. Men Johannes met sit Partj haffde indtaget den nederste deel aff Staden/ den sam-

me Johannes vaar (som før er sagd) en begyndelse til alt ont. Men Simon haffde inde den offuerdeel aff Staden/ met de Tiue tusinde Idumeer/ som Zeloterne haffde sent bud effter oc lat ind/ de haffde vel gierne veret skildt ved dem igien/ men de kunde icke bliffue quit ved dem/ Som det pleyer almindelige at gaa met saadanne fremmede Giester/ som saa indtagis i Land oc Stæder/ at de icke gierne ville vd igien.

Disse Try Parthi/ skøde/ kaste oc hulde skærmysse met

met huer andre/ Saa at der
vaar ingensted feyligt/ huerc-
ken vdi Staden eller i Tem-
plet/ Fordi der bleffue ocsaa
mange slagne/ i det de giorde
deris offer i Templet/ baade
Prester/ Borgere/ oc andre
fremmede/ som did vaare
komne/ Saa at der stod tyckt
leffret Blod i Templen/ som
tilforn haffde veret for sin
helligheds skyld/ berømmet off-
uer den gantske Verden/ Der
til met vaare disse Partier oc-
saa galne/ at de sætte Ild paa
mange Hus i Staden/ oc
brende op Korn oc Fetalie/

 som

som de ellers maatte haffue hafft til bespisning/ at huldet Staden niet mangē god dag. Saa vaar nu de armis he-melige begering/ at de Ro-mere kunde komme oc frelse dem aff denne nød oc Tiran-nj/ endog at ingen torde be-klage sig obenbare/ Som det pleyer at gaa/naar saadanne skalcke i en bestaaldet Stad faar offuerhaand / offuer Almues folcket oc Borge-re/ Da ere de meget verre end Fienderne nogen tid kunde vere/ Saa vaar der alle stæds Frycht oc fare / Grumhed oc

Graad/

Graad/ Quinderne skrege/ de Gamle suckede/ de som gaffue Aanden op stønnede/ Hos de Unge oc stercke vaar Mistrøstelse oc fortuilelse/ Saa at mand maatte sige dem at vere lyckſalige som døde vaare/ oc dem ynckelige oc wlyckſalige at vere som igien leffuede.

Men Titus/ der hand formerckte at Staden vaar belagd oc forfylt met saa wtalligt folck/ Da skyndede hand sig at beſkantze oc slå en Vognborge om Staden (som Christus haffde tilforn

sagd dem) den stund de vaare saa forsamlede/Paa det at de skulde saa meget diss snarere tuingis oc fordærffuis aff Hunger oc Pestilentze/som det oc skede. Der Jøderne saae det/ da brugte de alt deris mact til at forhindre det. Men det vaar forgeffuis/ Gud vilde haffue dem ødelagde/ derfaare lyckedis dem ingen anslag.

Nu vaar Jerusalem en stor faster Stad/ oc Fire Mile veys vider trint omkring/ Hand haffde ocsaa Tredubbelt høye Mure/ met suare

Taarn/

Taarn/ vden der som hand
vaar befestet met Graffuer oc
Vaalde/ saa at der kunde in-
gen komme til/ der haffde
hand icke vden Endubbelt
Mur. Da beredde Titus sit
Storm tøy/ oc stormede til
Staden der som den Tredub-
belt Mur vaar/ Men Jøder-
ne vaare dristige oc kiøne/ oc
gaffue sig vndertiden aff Sta-
den oc hulde Skermysse met
de Romere/ Oc som de fulde
en gang hemelige vd/ oc actede
at forraske de Romere/ da
bleffue de slagne tilbage igien/
oc Keyseren dræbte selff x. aff

 dem

dem/ oc hand fangede en aff dem leffuendis/ den lod hand Kaarsfeste hos Staden / de andre til Forfærdelse oc redzel. Men Titus vant oc indtog de tho Mure/ oc trengde Jøderne inden den Tredie. Jøderne bleffue oc offte paaminte oc tilraadde (som aff Josepho oc andre) at de skulde giffue sig vnder de Romere/ Men de vilde icke/ for deris lycke vaar icke saa god.

Om Dyr tid oc Hunger i Jerusalem.

Der

DEr vaar paa den tid i Jerusalem en suar Dyr tid/ oc jammerlig Hunger/ Saa at der døde (som Josephus scriffuer) en vtallig hob folck aff Hunger / De allerbeste Venner sloges oc trættis offte/ for en mundfuld aff Brøds skyld.

Item/ Børnene reffue maden aff munden paa Fader oc Moder/ oc Forældrene aff Børnenis mund igien. Item/ Der forbarmede sig huercken Forældrene eller Børn/ Syster eller Broder offuer huer andre.

Item/

Item/ Der vaare mange rige Folck/ som gaffue alt det de haffde for en skeppe Korn/ Oc huem som haffde noget Korn/ da kunde de icke faa baget det i Brød/ men oede hemelige Kornet saa vmalet/ paa det de skulde icke miste baade Korn oc Liff. Item/ Spyt oc spy slickede den ene op effter den anden met Tungen.

Item/ Der vaare mange som oede gamelt Komøg aff stor hunger. Item/ Der vaare oc mange som gnaffuede Læder aff Sale oc Skiolde/ oc toge skoene aff Føderne oc

oede

dede dem. Item/Der bleffue
mange fundne døde met Hø
i munden. Item/Der vaare
mange som søcte i Priueter
(aff huad Hungers nød kand
mand vel tencke) effter deris
Liffs biering. Der bleffue oc
mange slagne/ i den samme
Hungers nød/ fordi Krigs-
folcket løbe omkring i Par-
tier/ oc sloge hus op/ oc huor
som de funde noget/ da sloge
de Folcket ihiel/ for de haffde
det dult for dem/ Funde de oc
intet/ da pinte de det arme
folck at de skulde vise dem det/
som de icke haffde. Summa/
Der

Der bleffue saa mange døde
vdi den nød/ at Manneus La-
zari Søn flyde paa den tid
aff bestaaldningẽ (fra en Port
som hand haffde i befalning)
til Titum/ oc sagde/ at der
bleffue vdførde at den port/
som hand haffde i befalning/
Hundret tusinde/ oc Femtu-
sinde/ oc Firesindis tiue døde
Lig/ Men der effter flyde no-
gle Jøder aff Adelen til Ti-
tum/ oc sagde/ at der bleffue
Sex maal Hundret tusinde
døde førde vd at Portene.
Men det andet arme folck/
som døde oc icke formaatte at
føris

føris vd / oc bleffue sammen dragne i store Hus/oc Husene tiltepkede offuer dem/ vaare vtallige.

Jøderne haffde endnu inde Antoniam/ it saare fast Slaat/som Herodes lod bygge/ saa at det kunde icke vindis/ vden stor vmage oc fare/ Men alligeuel at Titus tuilede intet der paa/ at de skulde io snart tuingis met hunger/ saa holt hand dog Knecterne til at bestorme dette samme Slaat/ for hand kedis ved at hungre dem vd/ Men om sier vant hand

Slaat=

Slaattet met stor wmage oc fare/oc strax de Romere finge Slaattet/da gaff Trometeren it tegn met Trometen/ at Jøderne som der vaare paa/ bleffue alle ihielslagne/ En part bleffue kaste ned aff høye Mure/oc en part fulde sig selff ihiel. Der vndkomme oc en part om Natten hasteligen i Staden.

Der næst gaffue Jøderne flucten ind i Templet/ oc giorde mandelige Verie der aff. Men Titus tilsagde oc loffuede dem/ at hand vilde lade Templet bliffue wskadt

oc

oc icke fordærffuet/ der som de vilde giffuet sig / oc icke veret selff Aarsage til Templens fordærffuelse. Men tiden vaar kommen at det Jødske Regimente skulde haffue en Ende/ Derfaare skickede Gud det saa/ at de foractede alle gode Raad/ oc de brugte sig mandelige aff Templet imod de Romere / oc vilde ingelunde lade sig sige.

Da formerckte de Romere at Templet stod icke anderledis til at offueruinde / end met hunger eller Ild/ Oc det vilde vare forlenge at hun-

gre dem vd/ da sætte de ild der
paa/ Men dog høylige imod
Keyserens vilie. Och saa bren-
de Templet paa den tid oc
bleff til Aske/ den Herlige/
drabelige oc Kaastelige byg-
ning/Som paa den tid vaar
høylige oc viit berømet oc
Naffnkundig. Men Jøder-
ne som end da haffde den beste
deel inde aff Templen/gaffue
fluchten i Staden/dog bleffue
meste delen aff dem brende/
Presterne bade oc ydmygelige
om deris liff/ Men der vaar
ingē Naade paa færde/ huerc-
ken hos Gud eller Menniske/
Titus

Titus suarede dem / at nu/ men Templet vaar brent oc ødelagt/ da haffde mand icke Prester behoff.

Saa bleff dette Tempel Forstøret den Tiende dag i den Maanet Augusto. Lige paa den samme dag som det første Tempel der Salomon bygde/ det bleff brent aff de Babilonier/ Oc der vaare fra det første Tempel Salomon lod bygge / oc til det andet Vespasiani Aar / som dette Tempel opbrende paa / Tu, sind/ Firesindstiue/ oc Fire Aar. Men fra den tid/ som

Jøderne finge befalning oc bleffue fuldmyndige at bygge dette andet Tempel/ som nu bleff brent/ huilcket der skede i det andet Artaxersis Longimáni eller Darij Aar/ vaare Fem hundret/ Sex oc tiue Aar. Fordi/ endog at Cirus haffde giffuet Jøderne loff/ at reyse til Jerusalem/ oc indtage deris Land/ oc begynde deris Regimente oc Guds tieniste igien/ Saa forhindrede de Naboerne dem dog effter Ciri død/ indtil dette andet Darij Aar/ Derfor lod hand giøre forbud paa/ at forhindre

Jøder-

Jødernis bygning lenger/ om huilcken forhindrelse/ der ocsaa giffuis tilkiende Johannis i det andet Capittel.

Der nu Tempelen brende/ da bleff der saa saare grueligt it fald/ at det neppelige kand vere troligt hos nogen mand. Men Jøderne endog at de vaare i stor Nød/ oc mange Tusinde døde aff hunger/saa bleffue de dog varafftige i deris Haardnackenhed.

It Ynckeligt Spectakel.

DEr vaar oc en Rig adel Quinde / hed Maria

Eleazari Daatter/som haffde hiemme paa hin side Jordan/ oc vaar flyd til Jerusalem met huad hun haffde/ at hun skulde der vere fredelig. Men der de haffde røffuet hende saa/ at hun intet haffde igien/ da tog hun oc slactede sin egen Søn/ oc stegte halff delen oc oed/ Men strax Krigsknechtene luctede Røgen/ da kom huset fult/ saa sætte hun den anden halff deel for dem/ oc viiste dem Haanden oc Foden aff sin egen Søn/ Da gruede dem for saadan en gierning/ oc de kundgiordet offuer all

Sta-

Staden/ Det ryctedis oc om
sier vd i Læyren/ da sagde Ti-
tus at Solen skulde icke skin-
ne offuer saadan en Stad/
som Moderen haffde giort
saadant it Maaltid / Der aff
bleffue de forfærdede i Sta-
den / oc vilde giffuet sig oc
Dagtinget. Men Titus der
de komme til ords met han-
nem / da vilde hand icke be-
naade dem/ for de haffde da
tøfft forlenge / oc vaare nu
trengde til aff hunger oc nød
at tinge / Der effter hulde de
end Staden jammerlige no-
gen tid. Men dissemellem fly-

de der aff stor hunger oc nød/ en vtalig hob Folck aff Staden til de Romere/ oc bleffue solde for ringe værd.

Da formerckte de Romerske Krigsknechte/ at en Jøde læste Guld aff sit eget skarn/ huilcket hand haffde siuncket i sig tilforn/ at det icke skulde tagis fra hannem/ Det bleff strax ryctet iblant Krigsfolcket offuer den gantske Læyer/ at Jøderne som vaare. flyde aff Staden haffde siuncket Guld i sig/ Der aff toge de Romerske Krigsknechte Aarsage/ oc skaare op en

en Nat mere end Thu tusinde Jøder / oc mente at de skulde fundet Guld i dem. Men der haffde meget flere bleffuet opskorne / haffde Titus icke ladet vdraabe / at mand icke skulde myrde dem Fangne.

Saa finge de Romere Staden / oc sparde huercken Vng eller Gammel / dog gaffs der befalning at mand skulde spare de ælendige / som icke kunde giøre verie eller modstand. Saa bleff det gantske Jerusalem vdplundret oc opbrent / at der bleffue icke vden nogle faa Hus

 staaen-

staaendis / der det Romerske Krigsfolck kunde besidde. Der bleffue oc nogle øde Taarn staaendis / til it tegen at der i fordomtid haffde veret en Stad. Jerusalē bleff vdplyndret oc fordærffuet / den ottende dag Septembris / den Femte Maanet effter at de bleffue bestaaldede aff Tito.

Aff den store oc vtalige hob Fanger som Titus fick / sende hand Sytten tusinde til Alexandriam / at de skulde arbeyde der som Fangne folck. Thu tusinde førde hand met sig til Triumph / at lade Diur

riffue

riffue ihel huor hand kom:
Der bleffue oc da (som Ege-
sippus scriffuer) Trediue Je-
der solde for en Penning. De
Fanger som bleffue ved liff-
uet / vaare Halffemtesinds
tiue tusinde oc Siu tusinde/
Men de som bleffue slagne oc
myrde sig selff oc døde aff
Hunger oc Pestilentze i Be-
staaldningen / vaare Ni
Hundret tusinde oc Try tu-
sinde/ For de vaare (som sagt
er) i Staden der Bestaal-
ningen gick paa/ Tusinde
maal Tusind / det er / Thi
Hundret maal Tusind.

Der

Der Jerusalem vaar nu saa ødelagt/ at der icke vaar Steen paa anden/ da besætte Titus Staden met noget Krigsfolck/ for de omliggende Lands skyld/ at de icke skulde begynde noget imod de Romere/ Saa reyste hand der fra.

Men der denne mectige/ hellige oc berømde Stad bleff ødelagd/ screff mand fra Verdsens begyndelse/ Fire tusind oc Atten Aar/ Thi der vaare fra Verdens begyndelse til Christi fødzel/ Try tusind/ Ni hundret/ Fire oc

Fyrre

Fyrretiue Aar. Saa skede denne forstøring / Fire oc Halffierdsinds tiue Aar effter Christi fødzel. Item mand screff den samme tid fra Romere Stads begyndelse / Ote hundret Siu oc tiue Aar. Tht Vtropius scriffuer / at Rom stod Siu Hundret / Halfftrediesinds tiue oc Try Aar faare Christi fødzel.

Finis

Saa haffuer den Naffnkundigste oc Herligste Stad i al Østerleden hafft denne ynckelige Ende / faar Christi oc hans Ords foractelse skyld /

off

oss alle som Gud nu saa riglige
i disse sidste Dage/haffuer sent
sit Ord/ til en aluerlig paa-
mindelse/ At wi skulle kiende
vor besøgelsis tid/ oc bliffue
vise aff en anden mands skade.
Mand siger at det er tid at see
sig om/ naar vor Naaboes
veg brender/ det samme giel-
der rettelige her. Wi høre oc
læse huad dem er vedderfaret/
oc wi vandre dog fuld fast i
deris Fodspaar/ saa at det er
vel besørgeligt/at wi icke skulle
vende aff/ oc vandre at den
rette Vey/før oss ocsaa falder
en wlycke offuer. Gud haffde
tilforn

tilforn oc suarlige straffet det-
te folck oc Jerusalem/ vnder
Nabugodonosor/ som haffde
bestaaldet Jerusalem Halff-
andet Aar/ oc hungret dem
vd/ saa at de oede deris egne
Børn/ Hand greb deris
Konning/ oc dræbte hans
Børn for hans øyne/ Der
næst vdstack hand Kongens
Ezechie øyen/ Forstyrede Je-
rusalem/ oc brende det Tem-
pel som vaar bygt aff Salo-
mone effter Guds befal-
ning/ Oc det beste folck førde
hand bort.

Her aff skulle wi io betencke/
at

at der som Gud icke haffuer spart dette Konge Rige/ som hand selff haffde begynt oc stadfest/ Da vil hand meget mindre spare andre Land oc Herredømme/ men straffe dem haardelige/ for hans Ords foractelsis skyld/ Thi Gud siger at hand lod denne forfærlige Plaffue gaa offuer Juda/ for deris Synders skyld/ Oc besynderlige for Guds Ords foractelse/ for falsk Guds tieniste/ oc for Tiranni som brugtis imod fromme Predickere oc Propheter. Dette sætter ieg der

faar/

for/ at wi ſkulle ſee huor Gud
altid haffuer ſtraffet ſit folck
for Synden/ Oc at wi ſkulle
lære der aff at ſkicke oſſ effter
Guds Ord/ oc lade det gaa
oſſ aluerlige til hierte/ Paa
det at ſaadan Plaffue oc Wly-
cke icke ſkal offuerfalde oſſ/
ſom dem er vederfaret.

Gud giffue oſſ alle
ſine Naade
AMEN.

Nogle visse

Tegn som skulle skee for Dommen/Taget aff Postillen/den anden Søndag i Aduent.

Der skulle skee Tegn i Solen etc.

DIsse efterfølgende Tegen bescriffue oss de Hellige Euangelister Mattheus/ Marcus/oc Lucas/ aff Christi giensuar til Disciplenis spørsmaal her om / Mange visse Tegen som fra den tid skee skulde/oc indtil den Yderste Dag.

Først/

Først. At der skulle komme mange som skulle giffue sig vd faar at vere den sande Christus/ oc loffue Jøderne deris gamle frihed igien.

Andet. Ocsaa skulle mange lade sig forføre oc tro dem.

iij. Krig oc Orlog skal mand faa meget at høre/ It folck skal vere imod det andet/ oc it Rige imod det andet.

iiij. Pestilentz met brad død/ oc wuaanlige Siuger.

v. Hunger oc Dyr tid.

vj. Store Jordskel her oc der.

vij. Mectig forfærelse/ oc store Tegen aff Himmelen som skulle siunis.

viij. Apostle oc Apostoliske Mend/ skulle lide forfølgelse oc fortrickis for det Hellige Euangelium skyld.

ix. Ja det Christelige naffn skal bliffue saa værstyggeligt/ at der skal end ødslyckis den naturlige tilbøyelighed som Broder haffuer til anden/ Forældre til Børnene/ oc Børnene til Forældre/ saa at den ene aff dem skal forraade den anden til døde.

Da

x. Da skulle oc mange falde fra troen.

xj. Fordi der skulle opstaa mange falske Propheter emod Euangelium oc bedrage mange.

xij. Ondskaff skal voxe io mere oc mere / oc meenlige vdi alle faa offuerhaand/

xiij. Kierlighed / Mildhed oc Miskundhed skal køle oc fryse bort vdi folck.

xiiij. Den hellige Kircke skal endog bliffue ved vdi de vdualde / som bliffue lige

vel bestandige indtil enden.

xv. Rigens Euangelium skal bliffue Predicket offuer alt Jorderig faar alle Hedninge.

xvj. Udi Templen hos Cherubin/ skulde siunis den forødelige værstygelighed / der Daniel haffde talet om / det vaar det Affguds Billede der Caius Caligula lod der siden hen sætte.

xvij. Jerusalem skulde grueligeforstøris oc alt Jødedomet ælendelige Ødeleggis / saa at mand huercken Quinder

der eller Børn skulle spare.

xviij. Jøderne som bliffue ved liffuet / skulle bliffue fangne oc vdførde iblant alle Hedninge.

xix. Der skulle de bliffue i ælendighed / indtil tallet aff Hedningene bliffuer opfylt / oc vnder diss skulle somme aff dem vende sig oc tro paa Christum / før end de faa hannem ydermere at see.

xx. Fremdelis skulle der ocsaa siden komme falske Christi met deris falske Propheter / besynderlige det syndsens

Barn/ det S. Pouel oc saa spaaer om. ij. Tess. ij.

xxj. Men Herren skal paa sin tid gøre dem alle til skamme/ oc lade denne Antichrist som opheffuer sig saa offuer Gud/ oc alt det Gud neffnes kand/ bliffue obenbare kend/ och saa dræbe hannem met sin munds Aand/ oc paa det siste giøre en endelig ende paa hannem/ met sin herlige tilkommelse.

xxij. Den vildfarelse faar da saa drabelig en fremgang nogen tid lang fordi hun icke

alene

alene met ord styrckis/ Men met Jertegen oc Krafftige gerninger/ huilcke dog ere aff Dieffuelen.

xxiij. Thi da skal oc vildfarelsen vere saa suar den stund hun staar paa/ at ocsaa de vdualde skulle staa en fare/ Ja/ de skulle gierne ville see end Menniskens Søns dag/ met sit lyde oc liusende Euangelio/ oc det ey skal vederfaris dem.

xxiiij. Da skal mand i de siste dage icke tencke paa andet/ end æde oc dricke oc kræs-

me Legemet / oc vere da allermeest omhyggelig for sin næring.

xxv. Mand skal oc da bygge oc plante allermeest / Naar mand strax skal allerminst haffue der vdaff.

Primus 7 in Spa ad Corinthios vs. 20. 21. 22. 23 vel ad vs 29.
Die 2 ad v. 33.
Die 3. ad vs 50. Die 4 ad vs 58.
Die 5 ad finem

Johannis IIII.

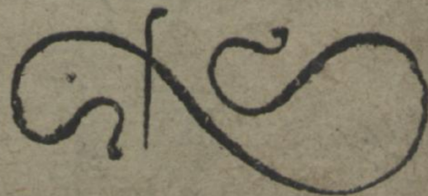
Lige som Mose ophøyede en Hugorm i Ørcken / Saa skal Menniskens Søn ophøyes / Paa det / at Alle som tro paa hannem / icke skulle fortabis / Men haffue det euige Liff.

Denne bog er

Prentet i Kiøbenhaffn/ aff Matz Vingaard/ Borgere oc Bogeprentere der] sammesteds/ paa hans egen bekaastning/ Oc bleff fuldent den 22. dag Septembris/ Aar

M. D. LXXV.

Oc findis hun sammesteds til kiøbs.

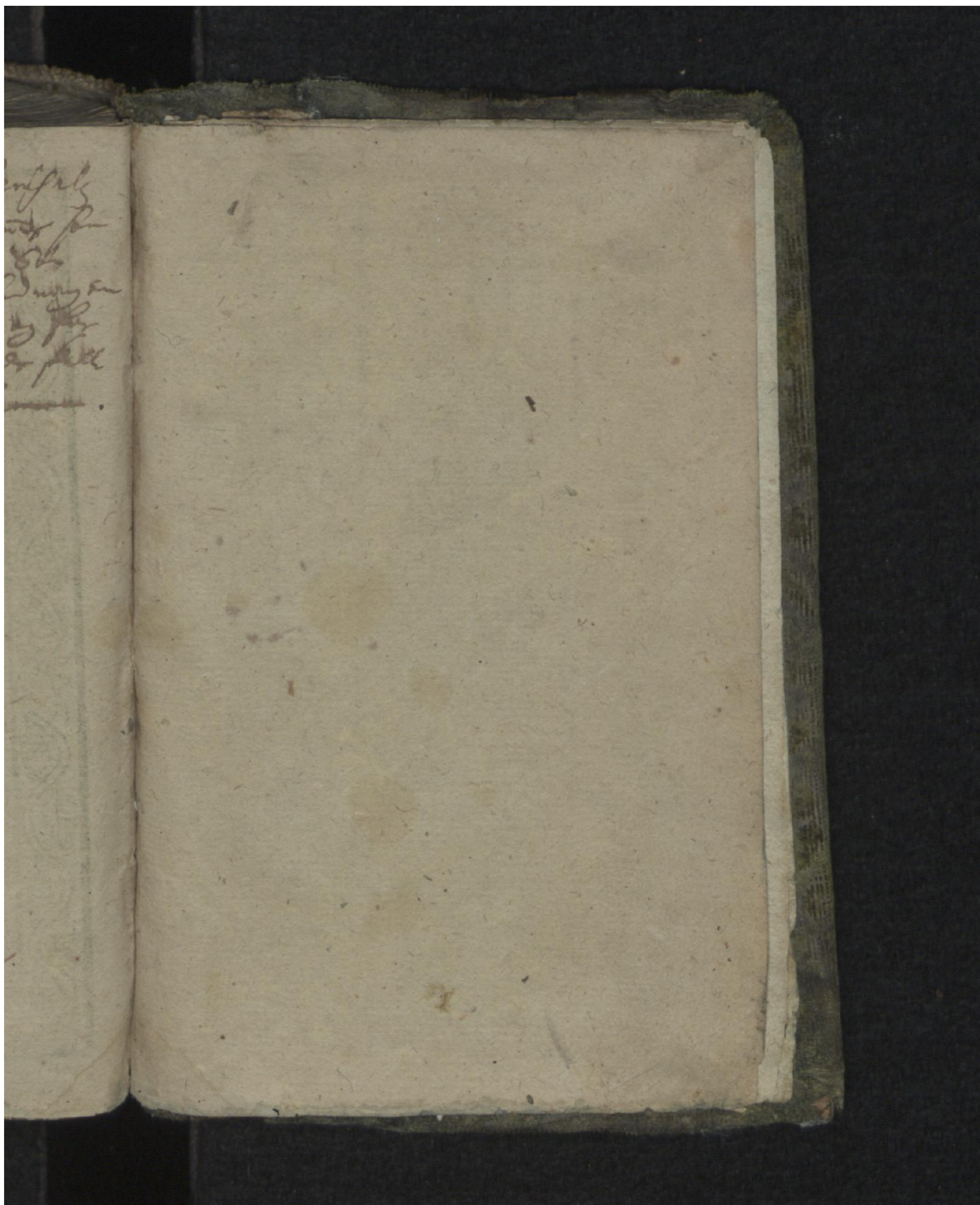

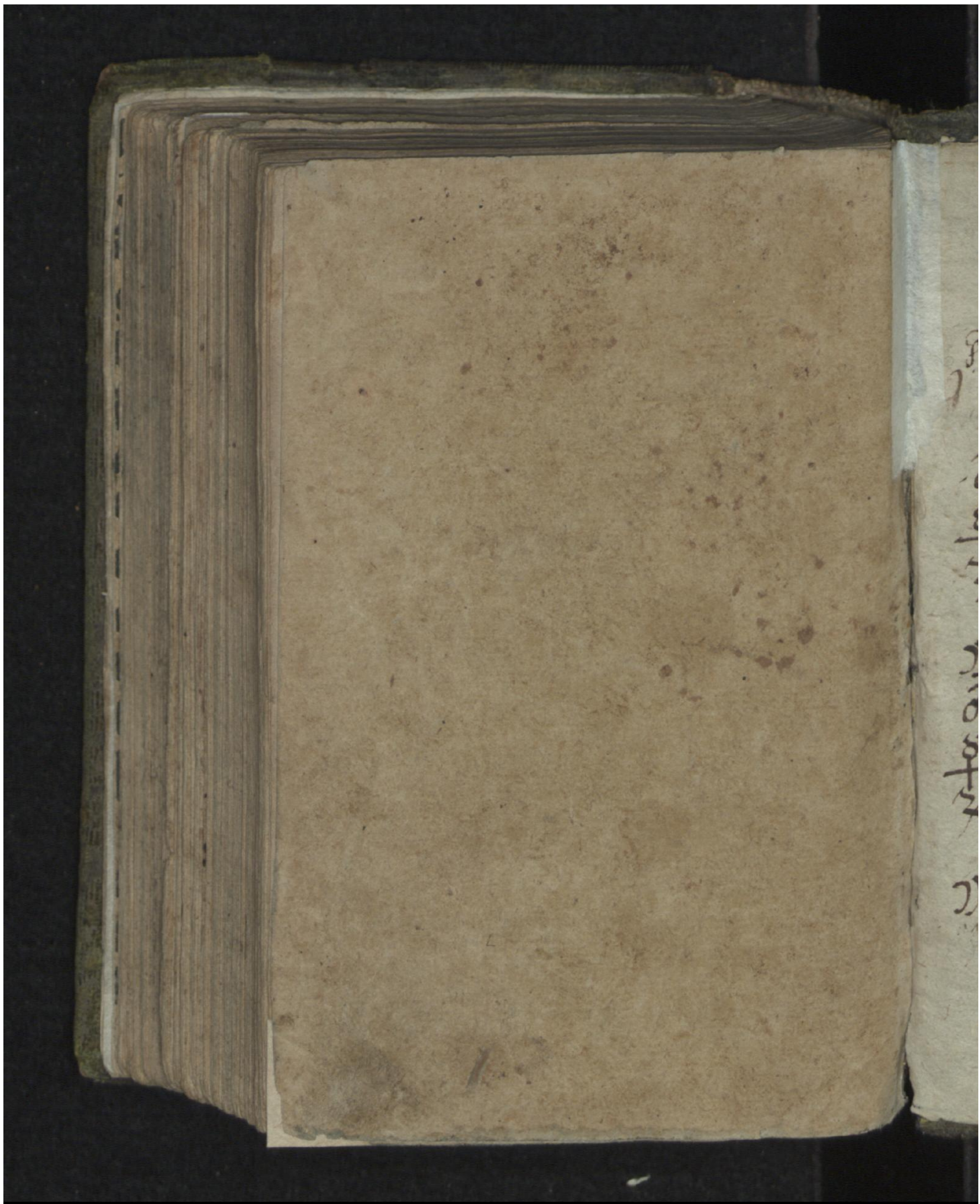

·1·5·3·0·
GODT·WEIS·MEIN·GELUCKE

Luc 18, 31 32

Ser vi gaa hen op til Jerusalem
og alle de ting skulle fuldkommes som
ere skrefne om menniskens søn
32 Thi hand skal antvordis hedningen
hen og hand skal bespottis og for
haanis og bespyttis og de skulle
hudstryge og ihielslaa hannem.

20
7
140

CAPUT 1. Epist. XV. ad Corinthios
partitum in seqq. Conciones.

Post Dominicam de Trinitate

☽. â v. 1. cum v. 11.

♂. â v. 11. ad v. 20.

☿. â v. 20 ad v. 24.

♃. â v. 24. ad 29.

Post Dominicam Caritate.

☽ â v. 29. ad v. 35.

♂. â v. 35. ad v. 45.

☿ â v 45. ad 50.

♃ â v 50 ad v. 58.

Post Dominicam Decem Jucunditatis

☽. Versus ultimus sc. 58.

Vi takker dig h. fader at du haffuer
giffuet os den Eenbaarne søn Jesu C.
paa det at huo der i troer paa hannem
skal icke forderffuis men haffue et euigt lif
Vi takker dig J. C. at du haffuer baaret paa
dit hellige legeme alle vore synder
og med dit blod udslettet alle vore
offuertrædelser. Vi takker [illegible]
h. aand at du haffuer giffuet os i vore
hiertte denne tro at vi [illegible] under
vorde til salighed ved den [illegible]
Jesu C. Giff os vor h. den naade
at vi fuldkommelig tro at alle vore
synder ere os [illegible] giffuer og
[illegible] skyld forladne og med din gode
aand stadeligen oplyse os at vi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] effter
[illegible] og aldrig [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
i det euige lif Amen.
H. [illegible] [illegible]
Herr. [illegible] [illegible]
H. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
Amen!

Rest. 1989
Eget BB